

ЧАРНОБЫЛЬСКИ ДЗЁННИК

Арсена САКУНА

Стар. 2.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

З ЧЫМ ГУЛЯЮЦЬ НАШЫ ДЗЕЦІ?

Стар. 2.

СПОРТ: ХРОНІКА ПЕРАМОГ

Стар. 2.

ГАЛЕРЭЯ МАЙСТРОЎ**АНОНС**

НІЗКА ВЕРШАЎ "ЗГУКІ ВЕЛІЧАГА ХРАМА" З НОВАЙ КНИГІ Алены ЯСКЕВІЧ

Стар. 4—5.

АСОБЫ ЗАМЕЖЖА

Валянціна ПІСКУНОВА — прэзідэнт Асацыяцыі беларусаў-прадпрымальнікаў Латвіі "Беларускі шлях"

Стар. 7.

ГІСТОРЫЯ КАХАННЯ**ЯЕ ГЕРОІ —**

НАРОДНЫЯ АРТЫСТЫ Зоя АСМАЛОЎСКАЯ і Юрый СІДАРАЎ

Стар. 8.

ПА СТАРОНКАХ ЧЫРВОНОЙ КНИГІ

ПРА СТРОНГУ, ЯКАЯ ЖЫВЕ Ў РУЧАЯХ

Стар. 8.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА**РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

15 снежня 1999 года

Цана 40 000 рублёў

№ 50 (2660)

Штогоднівая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 1955 г.

НА МЯЖЫ СТАГОДДЗЯЎ

Васіль БЫКАЎ: «ЖЫЦЦЁ — ГЭТА ВЯЛІКАЕ ШЧАСЦЕ, ВЫШЭЙ ЗА ЯГО НІЧОГА БЫЦЬ НЕ МОЖА НА ЗЯМЛІ»

— Васіль Уладзіміравіч, вам 75 гадоў. Гэта амаль біблейскі тэрмін у нашым месцы і ў наш час — я маю на ўвазе XX стагоддзе і Еўропу. У вас засталіся сябры-аднагодкі?

— Ну, канешне, ёсць яшчэ пакуль што. Хаця, як вядома, тэрмін жыцця, або сярэдні ўзрост, увесь час падае, асабліва ў Беларусі — ужо, здаецца, мужчына жыве менш за 60. Але ўсё-такі яшчэ з тых часоў засталіся нейкія рэлікты, я маю на ўвазе перш за ўсё ў літаратуры. Вось, скажам, нядаўна ў Расеі шырока святкаваўся 75-гадовы юбілей Віктара Астаф'ева, трошкі раней — ветэрана і пісьменніка Рыгора Бакланова. Паміж імі — майго сябра, расейскага літаратураведа і крытыка Лазара Лазарава. Ну і ў Беларусі таксама ёсць, хаця натуральна, што гэты ўзрост — не толькі біблейскі тэрмін, але і біблейскі ўзрост.

— Гэта якраз "франтавое пакаленне", тых, хто нарадзіўся ў 1923—1924 гадах, вярнуліся толькі тры з сотні...

— Так, тры з сотні. Таму яны цяпер жывуць не толькі, відаць, за сябе, але і за тых, каму не выпала такой шчаслівай долі.

— Вы ўсё ж лічыце, што гэта шчасце?

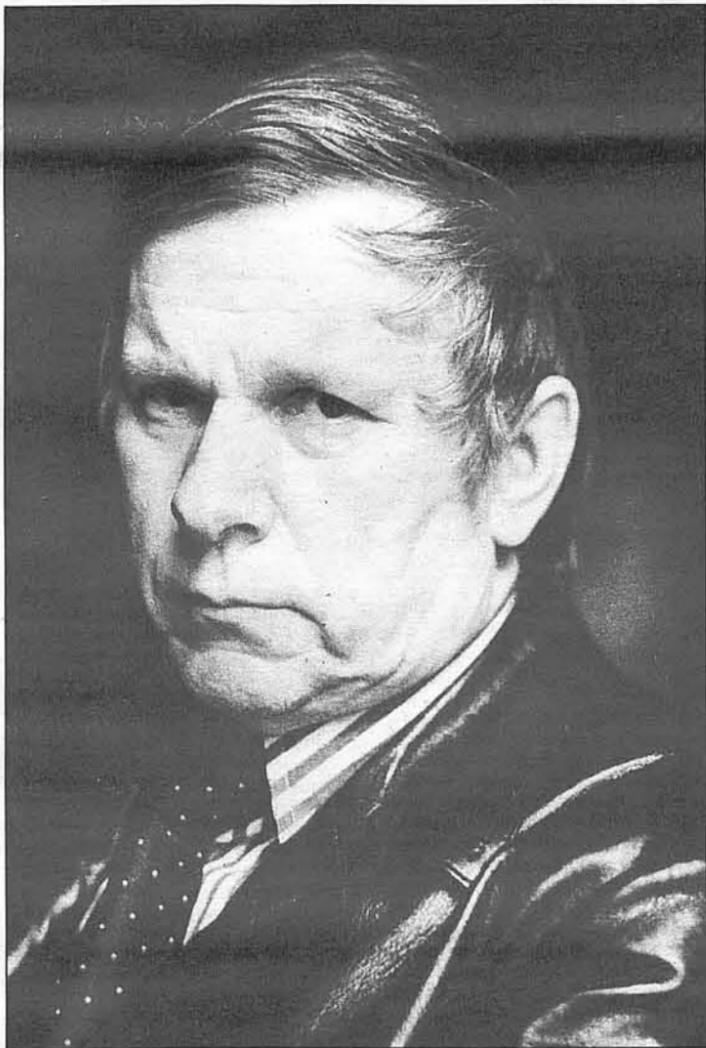
— Жыццё — гэта самы вялікі Божы дар, гэта вялікае шчасце, натуральна, вышэй за яго нічога быць не можа на Зямлі.

— А што ў вашым жыцці вам самому падаецца найбольш істотным, што дала вам найбольшае адчуванне шчасця?

— Ну, я тут магу ўспомніць толькі адзін момант. Ён сапраўды памятаецца мне добра, і гэта сапраўды незвычайнае адчуванне, якога ні да таго, ні пасля таго не было. Можна быць, таму, што для мяне асабіста жыццё ўвогуле было маларадаснае. І гэта — Дзень Перамогі, як скончылася вайна, вось тыя нейкія два дні, 8 і 9 мая 1945 года. Тады я раптам адчуў пераход ад вайны да міру. Гэта было незвычайнае, нязвычайнае раней пачуццё ўзнёсласці, шчаслівасці, якога ўжо пасля перажываць не даводзілася.

— Гэта было інтымнае пачуццё?

— Амаль што інтымнае. Ну хаця, канешне, яно дастасавала-

ся да пачуцця народаў Еўропы, Амерыкі — гэта была ўсеагульная эйфарыя, якая захапляла і кожнага асабіста.

— А такія гістарычна значныя падзеі, на якія таксама рэагавала ўсё грамадства, — смерць Сталіна або правал пачу 1991 года — наколькі яны былі эмацыянальна важныя для вас?

— Гэта таксама было важна, але параўнаць іх з Днём Перамогі немагчыма. Памятаю, я тады быў у войску, на Далёкім Усходзе, калі памёр Сталін. Натуральна, я, даведаўшыся, у думках сказаў нешта накшталт: "Слава Табе, Божа. Можна, ця-

пер што зменіцца". Але побач каля мяне былі мае сябры, якія зрабіліся вельмі пахмурнымі, а некаторыя нават плакалі. Так што тут радасць адносна — унутры сябе я прынамсі ведаў, што гэта так павінна быць і гэта да лепшага, я быў у гэтым упэўнены, але паколькі навокал не былі ў гэтым упэўненыя, то і мая радасць была няпоўная.

— Скажыце, а якія былі вашыя "ўзаемаадносіны" са Сталіным падчас вайны?

— Я думаю, што ніякіх. Абсалютна. Таму што я быў надта маленькі чалавек, каб ягоныя

(Заканчэнне на 6-й, 7-й стар.)

ВЕСТКІ З СУПОЛАК

БЕЛАРУСКАЕ ЗЯМЛЯЦТВА ПАВОЛЖА

Сёлета ў самым сэрцы Паволжа створана саратаўская рэгіянальная грамадская арганізацыя — нацыянальна-культурная аўтаномія "Беларускае зямляцтва Паволжа". Афіцыйнае пасведчанне аб рэгістрацыі аўтаноміі ўручыў губернатар вобласці Дзмітрый Аяцкаў на пасяджэнні Асамблеі народаў Саратаўскай вобласці ў Дзень незалежнасці Расіі, 12 чэрвеня.

Беларуская дыяспара ў вобласці не такая вялікая, як украінская ці нямецкая. Яна налічвае 17 тысяч этнічных беларусаў. Асноўныя месцы пражывання — гарады Саратаў, Энгельс, Балакова і Вольск. Міграцыйныя хвалі прыйшліся на перыяд буйных гістарычных дат XX стагоддзя. У 20-я гады насельніцтва Саратаўскай губерні ў цэлым, нягледзячы на сацыяльныя катастрофы, расло і складала па перапісу 1926 года 2 мільёны 891 тысяччу чалавек. З іх у этнаграфічным складзе насельніцтва гарадоў губерні пражывала 708 беларусаў. У час голаду ў Паволжы спецыяльныя ўрачэбна-пажыўныя атрады з

Беларусі выратавалі жыцці многіх саратаўцаў.

У гады Вялікай Айчыннай вайны 55 дзіцячых дамоў і прытулкаў Саратаўскай вобласці размясцілі ў сябе больш за 2 тысячы дзіцяцей-сірот, якіх вывезлі з розных рэгіёнаў Беларусі. У вызваленні Беларусі ўдзельнічала 75 тысяч саратаўцаў, 25 тысяч з іх загінулі ў баях і пахаваны ў беларускай зямлі. У час вайны многія тысячы параненых беларусаў лячыліся ў шпітальных Саратава, але не ўсім удалося вярнуцца ў строй. З 8 тысяч памерлых ад ран і пахаваных у брацкіх магілах на Васкрасенскіх могілках кожны восьмы — з Беларусі.

Толькі ў 1964 годзе быў адноўлены даваенны ўзровень насельніцтва Саратаўскай вобласці. У постперабудовачны перыяд сярод вымушаных перасяленцаў, зарэгістраваных у Саратаўскай вобласці, апынулася 205 беларусаў.

Паступова міграцыйны працэс перайшоў у дэмаграфічны, і волжскія берэгі сталі для беларусаў-эмігрантаў другой Радзімай.

ФЕСТИВАЛІ

МАЙСТРЫ РЕКЛАМЫ З АГЕНЦТВА "КРЫНЬ". У Маскве на 9-м Міжнародным фестывалі рэкламы, у якім прынялі ўдзел 17 краін, прызнаны дабіліся беларускія майстры рэкламы. Беларусь па колькасці заваяваных узнагарод — 2 залатыя, 2 сярэбраныя і 7 бронзавых — заняла пачэснае трэцяе месца. Наперадзе толькі гаспадары фестывалю і спакушанія ў рэкламнай справе італьянцы.

Самых высокіх эпітэтаў заслужылі творчыя знаходкі супрацоўнікаў мінскага рэкламнага агенцтва "Крынь". Адроздзіце іх працы былі адзначаны найвышэйшымі ўзнагародамі ў конкурсе друкаванай рэкламы ў намінацыі "Транспартныя сродкі і аўтасервіс". Абодва плакаты "Крыні" былі выраблены для вядомай французскай фірмы "Пежо". У іншых намінацыях прызёрамі сталі працы беларускіх агенцтваў і арганізацый: "Фортэ", "Белая Карона", "Праймеры", Радые Бі-Эй, "Пінгвін" і ФІТ.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

"БЕЛАРУСЬ" КАСТУСЯ ТАРАСАВА ВЫЙШЛА У СВЕТ

Убачыла свет найцікавейшае выданне — кніжка пра Беларусь, напісаная як захапляючае падарожжа па мінулых стагоддзях. Яе аўтар — вядомы беларускі пісьменнік Кастусь Тарасаў. Па сутнасці, атрыманая папулярная, пазбаўленая палітызацыі чытанка-альбом пра далёкія падзеі, архітэктуру, побыт і традыцыі беларусаў.

Ілюстравалі кнігу некалькі мастакоў, якія зрабілі для яе 112 старонак арыгінальных малюнкаў.

Чытайце пра Беларусь, пазнавайце яе, любіце.

Па пытаннях набыцця кнігі звяртайцеся ў выдавецтва "Лекцыя" (тэлефон 239-15-32).

БРЭСТЧЫНА СВЯТКУЕ ЮБІЛЕЙ

З афіцыйнага прыёму дэлегацыі ўсіх абласцей рэспублікі, горада Мінска, Валынскай вобласці Украіны, рэспубліканскіх міністэрстваў і ведамстваў, якія прыбылі ў горад над Бугам, прадстаўнікоў дыпламатычных місій Расіі, Украіны і Польшчы пачаліся 4 снежня асноўныя ўрачыстасці, прысвечаныя 60-годдзю ўтварэння Брэсцкай вобласці. Кіраўнік абласной адміністрацыі Уладзімір Заламай цёпла вітаў гасцей.

А госці гаварылі не толькі доб-

рыя словы, але і ўручалі вобласці-юбіляры свае сувеніры і падарункі. Напрыклад, старшыня Мінскага гарвыканкама Уладзімір Ярмошын перадаў брэсцкаму губернатару ключы ад пяці новых трактароў. Адбылося і ўрачыстае ўручэнне высокіх дзяржаўных узнагарод лепшым працаўнікам вобласці. Па даручэнню кіраўніка дзяржавы Сяргея Лінг уручыў Ганаровы дзяржаўны сцяг Рэспублікі Беларусь.

3 стар.

БелТА.

СПОРТ

ЦЯЖКАЯ АТЛЕТЫКА. На чэмпіянаце свету ў Афінах разам з медалямі былі разыграны пуды ў алімпійскіх Сідней. Вынік выступлення беларускіх цяжкаатлетаў — 15-е агульнакаманднае месца і 5 ліцэнзій на Алімпіяду. У асноўную групу змаглі прабіцца толькі два спартсмены — Г. Аляшчук і С. Лаўрэнаў, якія занялі шостыя месцы.

ФРЫСТАЙЛ. Фрыстайліст Аляксей Грышын на двух апошніх этапах Кубка свету ў Аўстраліі двойчы быў першым. Зараз ён рыхтуецца да новых стартаў, якія пройдуць у ЗША і Канадзе. Наперадзе — зімняя Алімпіяда. На ёй беларускі спартсмен плануе прадэманстраваць складаны скачок — трайное салта з пяццю вінтамі.

АКРАБАТЫКА. Наймацнейшыя акрабаты свету паказалі сваё майстэрства ў бельгійскім гарадку Гент. Гонар нашай краіны абаранялі мужчынскі квартэт з Віцебска ў складзе Уладзіміра Малюціна, Дзяніса Маскаленкі, Руслана Залецага, Аляксея Буйнякова і дуэт з Гомеля. Удача ўсміхнулася віцэблянам: дзве бронзавыя ўзнагароды. Мужчынская пара гамялянчан у складзе Аляксея Любезнага і Анатоля Баравікова ў мнагаборстве заняла пачэснае 7-е месца.

Каця МАЗАКОВА.

ЗДАРЭННІ

УРАГАН З АТЛАНТЫКІ

Перш чым дабрацца да Беларусі, цыклон, які зарадзіўся над Атлантыкай, нанёс значныя страты Брытанскім астравам, Нарвегіі, краінам Балтыйскага рэгіёна.

Крыху стрымаўшы па дарозе свой запал, цыклон усё ж такі і для нашай краіны прыпас некалькі непрыемных гадзін. У найбольш пацярпелай сярэд рэгіёнаў рэспублікі Мінскай вобласці пад удар стыхіі папалі ўсё 22 раёны.

Па даных Міністэрства па надзвычайных сітуацыях, хуткасць штормавога ветру ў асобныя моманты перавышала 30 метраў у секунду.

Асноўныя разбурэнні былі нанесены лініям электраперадач. У 69 раёнах без току засталіся 1 582 населеныя пункты, 271 жывёлагадоўчая ферма, адключаны 3 233 трансфарматарныя падстанцыі.

Вецер Атлантыкі будзе гуляць па краіне яшчэ тры дні.

Ірына ГАЙ.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

З ЧЫМ ГУЛЯЮЦЬ ДЗЕЦІ?

Я ў дзяцінстве не мела прыгожых цацак: былі толькі нейкія карычневыя, шэрыя мішкі і зайцы. Калі ж скардзілася на іх, такіх няяркіх і нязграбных, мая мама, якая расла ў першыя пасляваенныя гады, казала, што гуляла з лялькай, зробленай з палена і загорнутай у хустку. З тых часоў прайшло паўстагоддзя. На паліцах магазінаў цацак шмат. Але ці карысныя яны, ці развіваюць дзяцей?

У Беларусі працуе Цэнтр гульні і цацкі, які сумесна з Міністэрствам адукацыі і Рэспубліканскай камісіяй па гульні займаецца цацкай на дзяржаўным узроўні.

Па словах старшыні Рэспубліканскай камісіі па гульні Тамары Карасцяневай, высновы камісіі пакуль маюць рэкамендацыйны характар. Міністэрства адукацыі падрыхтавала пералік неабходнага ігравога матэрыялу і накіравала спіс усіх старшын аблвыканкамаў, знайшло вытворцу неабходнай прадукцыі. Справа за фінансаваннем.

Кожная цацка, што прадаецца легальна, праходзіць экспертызу ў Белстандарце. Галоўнае патрабаванне да яе — бяспечнасць. Неабходна і псіхалага-педагагічная ацэнка цацкі. Сёння гэта вельмі сур'ёзная праблема. У Мінску, напрыклад, у кожным камерцыйным кіёску прадаецца замежная забава — "тамагочы". На думку спецыялістаў, яна разбуральна ўздзейнічае на дзіцячую псіхіку. Таму своечасовай здаецца распрацоўка праекта закона аб гульні і цаццы. Плануецца, што ён прадугледзіць абавязковую псіхалага-педагагічную ацэнку цацкі і падтрымае адпаведную прамысловасць.

Самым буйным вытворцам цацак на Беларусі з'яўляецца адкрытае акцыянернае таварыства "Актамір", якое мае пяць фабрык у розных гарадах Беларусі. Узначальвае "Актамір" Аляксандр Купрэў. Да яго мы і звярнуліся з некалькімі пытаннямі.

— Аляксандр Сяргеевіч, ці ўсе разумеюць, што цацкі маюць велізарнае значэнне ў жыцці дзіцяці?

— Вельмі важна, каб гэта разумелі на дзяржаўным узроўні. Сёння цацка адносіцца да сацыяльна значных тавараў народнага спажывання. Кошт яе рэгулюецца дзяржавай.

У выніку цана на цацку стрымліваецца на ўнутраным рынку, але яе вывозяць за мяжу (у прыватнасці, у Расію) і прадаюць па значна вышэйшых цэнах. Зразумела, што той, хто зарабляе на створанай сітуацыі, ніколі не будзе зацікаўлены перагледзець яе. Свежы прыклад. Гомельская база спажываецаў і прыватнасці ў верані набыла прадукцыю фабрыкі мяккай цацкі на 10 мільярд рублёў. Большасць цацак вывезена за межы рэспублікі. Падобнае адбываецца і ў Мінску. Пры гэтым прадпрыемства-вытворца выціскаецца з замежнага рынку, не атрымлівае валюту, якая патрэбна яму для закупкі сыравіны.

— Ведаю, у Баранавічах ёсць фабрыка драўлянай цацкі...

— У свой час там наладзілі вытворчасць "набораў Мантэсоры". Сістэма гульні Марыі Мантэсоры прызнана ў свеце як адна з лепшых. Яна выкарыстоўваецца, у прыватнасці, у працы з дзецьмі, якія маюць асаблівасці ў разуменні развіцця. "Наборы Мантэсоры" разлічаны на дашкольную ўстанову, якія, дарэчы, сёння на набываюць такіх гульніў не атрымліваюць сродкаў. Такім чынам, нашы выработы не купляюцца. Прадпрыемства спыніла вытворчасць часткі прадукцыі. У Міністэрстве адукацыі разумеюць неабходнасць вышэйназванай прадукцыі, але грошай не маюць.

Фабрыка ж вымушана пераарыентавацца на выпуск мэблі. Заўтра зноў вярнуцца да цацкі будзе цяжка, бо гэта азначае на хаду перабудоўваць вытворчасць.

— Як мне здаецца, асартымент беларускай цацкі недастатковы. На рынку прысутнічае танная, але не заўсёды якасная прадукцыя з Тайваня, Кітая. Мала добрых радыёкіруюмых цацак. Кітайскія, тайваньскія

выработы карыстаюцца попытам, бо яны недарагія. Але гэта прадукцыя, як гаворыцца, "аднаразовая". Ці можна сцвярджаць, што цацкі, з якімі гуляюць дзеці, — адлюстраванне ўзроўню жыцця?

— Так. Яны часта вымушаны гуляць з няякаснымі падробкамі, што прадаюцца на кірмашах і якія часцей за ўсё ніхто не правярае. Ды і не дзіва: камісіі для ацэнкі, каб вызначыць, ці бяспечная цацка, ці адпавядае яна гігіенічным патрабаванням, неабходна 3 экзэмпляры прадукцыі, якія ўжо не вяртаюцца да прадаўца ці вытворцы. Дробны гандаль не вытрымае такіх страт.

— Якая галоўная праблема ў вытворчасці цацак на Беларусі?

— Не існуе вытворчасці, якая б працавала на нашу галіну. Тую ж тканіну для ляльчых сукенак даводзіцца набываць на звычайнай тэкстыльнай фабрыцы, хаця ляльку можна апрацуць у яркую прыгожую сукенку са значна больш таннага матэрыялу.

— Калі ўжо мы загаварылі пра лялькі, заўважу: нейкія яны ў нас аднолькавыя...

— Тут ёсць свае аспекты. Па-першае, на Беларусі не рыхтуюць мастакоў — стваральнікаў лялек. Так што са спецыялістамі праблема. Лялькі, якія размаўляюць, як і машыны з аўтаматычным і радыёкіраваннем, у нас не вырабляюць, бо набываць механізмы для іх на прадпрыемствах электроннай прамысловасці вельмі дорага. Сёння сама лялька больш танная, чым механізм для яе ажыўлення. Можна наладзіць вытворчасць, якая б працавала на цацку. Але яе аб'ём будучы невялікімі, адсюль нерентабельнасць. Калі ж павялічыць выпуск прадукцыі, яна не будзе запатрабаванай. Такім чынам, пакуль захавецца існуючая сітуацыя, прыйдзеца адмовіцца ад выпуску некаторых цацак. Што тычыцца нацыянальнай беларускай лялькі, збіраемся з дапамогай Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі наладзіць выпуск сучаснай беларускай лялькі.

Алена СПАСЮК. Фота Віктара СТАВЕРА.

ФУТБОЛ

СЯРГЕЙ БАРОЎСКІ ВЯРТАЕЦА Ў ЗБОРНУЮ

Адбылося пасяджэнне выканкама Беларускай федэрацыі футбола, на якім зацверджаны галоўны трэнер нацыянальнай зборнай Беларусі. Ім стаў 43-гадовы Сяргей Бароўскі.

Гэта другі прыход С. Бароўскага ў галоўную каманду краіны. У 1994—1996 гадах яму ўжо даводзілася ўзначальваць нацыянальную зборную. У той час беларуская каманда, у якой амаль не было міжнароднага вопыту, здолела заняць у сваёй групе чацвёртае месца. Тады зборная атрымала самую гучную пакуль перамогу ў сваёй гісторыі, абыграўшы ў 1995 годзе зборную Галандыі.

Пасля адстаўкі Сяргея Бароўскага працаваў з латвійскім "Вентспісам" і тыраспальскім "Шэрыфам", з якім

выйграў кубак Малдовы. У кастрычніку гэтага года, калі беларуская зборная засталася без трэнера, Бароўскаму прапанавалі ўзначаліць каманду на адну гульню ў якасці выконваючага абавязкі, на што ён адказаў згодзі. Сустрэча са славуцімі італьянцамі завяршылася нулявой нічыёй. Гэта паслужыла аргументам у вяртанні Бароўскага ў зборную.

Ужо сёння шмат балельшчыкаў ускладаюць надзею на яго прыход. Ды і сам Бароўскі гаворыць, што ставіць толькі максімальную задачу — змагацца за выхад у фінальны турнір сусветнага першынства.

Пажадаем яму ў гэтым поспехаў.

Павел САМЕЦ.

ЧАРНОБЫЛЬСКІ ДЗЭННІК АРСЕНА САКУНА

ЛІК НА КАРЫСЦЬ РЭНТГЕНА

...Крута павярнула лёс тысяч людзей чарнобыльскага аварыя. Пакутным стала жыццё дома, на Бацькаўшчыне, маркотным на новым месцы жыхарства для многіх пераселеных. І тых, і другіх усё больш адольваюць разнастайныя размовы пра радыяцыйнае ўздзеянне. З кожным годам менш і менш становіцца кампетэнтнай інфармацыя ў афіцыйных крыніцах па гэтых праблемах. А матэрыялы, якія друкуюцца, у асноўным сенсацыйнага характару — пра разнастайныя злоўжыванні ў размеркаванні гуманітарнай замежнай

дапамогі, адрасаванай чарнобыльцам, пудэвак для аздараўлення, сродкаў пад так званыя праграмы ліквідацыі вынікаў аварыі, факты будаўніцтва катэджаў для чыноўнікаў за чарнобыльскія грошы і г. д. На бядзе такога вялікага маштабу сталі нажывацца рознага роду дзялікі, нячыстыя на руку людзі. Дзе ўжо тут да пацярпелых ад чарнобыльскай аварыі, калі столькі стала пацярпелых ад грамадскай неўладкаванасці. Урад заклікае народ да цяпершняга і згоды, радыкальнага грамадскага руху імкнучага вывесці яго ўсёй грамадою на плошчы, не маўчаць, а дабівацца адстаўкі ўрада, но-

Пасля чарнобыльскай катастрофы адчуваецца праблема медыцынскіх кадраў у Брагінскім раёне. Хаця б гадоў назад і быў створаны Гомельскі медыцынскі інстытут — "кузня кадраў" для раёнаў, што пацярпелі ад Чарнобыля, затрымліваюцца спецыялісты тут нядоўга. З тых, хто прыбыў суды па размеркаванні, сумленна адпрацавалі па тры гады толькі Андрэй Палякоў — тэрапеўт і зидакрынолаг, які скончыў Мінскі медыцынскі інстытут, і Валеры Сінянскі — загадчык хірургічнага аддзялення, што вучыўся ў ВМУ горада Віцебска.

Не задавальняе патрабаванні раёна і бальніца, уведзеная ў эксплуатацыю ў год аварыі. Новы корпус на 200 ложкаў з гінекалагічным, радзільным і хірургічным аддзяленнямі некалькі гадоў пабудавалі, а вось абсталяваць не спяшаюцца.

НА ЗДЫМКАХ: новы хірургічны корпус чакае фінансавых ін'екцый; маляды спецыялісты Андрэй ПАЛЯКОЎ і Валеры СІНЯНСКІ са сваім настаўнікам — намеснікам галоўнага ўрача па абслугоўванню насельніцтва Анаатолем КУЧУНОМ.

вых выбараў. Каго слухаць, за кім ісці, які выбар зрабіць, калі ніводзін з бакоў не бачыць выйсця з такога глыбокага крызісу?..

...Кожная сустрэча з пацярпелымі ад чарнобыльскай катастрофы, незалежна ад таго, дзе яна адбываецца, усё больш пераконвае, што абвешчаная сацыяльна абарона гэтай катэгорыі асоб слабее ў сэнсе гарантыі, хаця, па логіцы, павінна мацней ва ўмовах станаўлення дзяржаўнасці. Пакуль жа наша самастойнасць толькі балюча б'е па тых, хто называецца народам.

А там пад радыяцыйным уздзеяннем працягаюць жыць і працаваць нашы землякі, суседзі, суайчыннікі. Яны вымушаны заставацца там, бо хтосьці ўжо адхапіў ад прызначанага некалі для іх, ад гарантванага ім. Жывуць людзі і ў вёсцы Дубровіца Хойніцкага раёна, дзе практычна нельга жыць. Суседнія вёскі — Амелкаўшчына і Рашаў — адсялілі, а малочна-тварныя фермы захавалі: трымаюць кароў, выпасваюць іх на забруджанай радыёнуклідамі зямлі, за дзесяткі кіламетраў воззяць туды даглядчыкаў і даярак, атрымліваюць малако і харчуюцца ім.

А колькі такіх Дубровіц на тэрыторыі нашай краіны! Іх насельнікі проста ў безнадзейным становішчы, ім больш няма на што спадзявацца ў сэнсе свайго адсялення і таго, што хтосьці ў хуткай будучыні ці больш аддаленым часе паклапоціцца пра іх. А сённяшняе жыццё такое ж бядотнае, як і пакалення палешу-

коў з рамана Івана Мележа "Людзі на балоце". Толькі яно крута прыпраўлена ядзернай пошасцю. Яна густа ўспала і глінішчанасцю мясціны — радзіму народнага пісьменніка рэспублікі. Горкімі дарогамі лёсу і адсюль пайшлі многія — хто па стану здароўя, хто па сваёй волі. Усё менш і менш на радзіму Івана Мележа ў музей пісьменніка прыязджае заходзьнікаў, хаця землякі святы захоўваюць яго памяць. Валікую справу ў падтрыманні культурнай спадчыны жыхароў рэгіёна робіць беларускі пазт, урадзенец Хойніцкага раёна Мікола Мятліцкі. Ягоны пазтычны зборнік "Палескі смутак" цалкам пра чарнобыльскую бяду, людзей, якія пацярпелі ад яе. Розныя часіны жыцця палешукоў адлюстраваны ў творчых прызвіках і пазтах. Але з'яднаны яны цяжкімі і трагічнымі момантамі іх лёсу. Ён кожнаму пакаленню палешукоў прызначыў столькі пакутнага, гаротнага, што міжволі задумваецца: за што такая няўдзячнасць працавітаму, шчыраму і добраму, таленавітаму палешуцкаму люду? Дзесяцігоддзі выбіраўся ён з балотнай багны, шчыраваў, адваёўваючы кожную пядзю яе, акультурваў гектар за гектарам. А сёння радыяцыйны попель густа ўспала палітую потам зямлю-карміцельку, на дзесяцігоддзі чарнобыльскае ліха адняло яе ў клапатлівых гаспадароў.

Разрываюць душу і сэрца радыяцыя і сумныя думкі пра тое, як выжыць у яе жорсткіх умовах і ўмовах рыначнай стыхіі...

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

НА КАРЦЕ РАДЗІМЫ

УКРАЇНА

Дваццаць васьмага кастрычніка бягучага года Украіна адзначыла 55 гадоў з дня вызвалення сваёй тэрыторыі ад гітлераўскіх захопнікаў. У баях прымаі ўдзел і беларусы. Сярод іх Герой Савецкага Саюза, палкоўнік у адстаўцы Уладзімір Кірмановіч. Ён браў удзел у бітвах за Мелітопаль, вызваляў Крым.

Пятага лістапада Уладзіміру Мікалаевічу споўнілася 80 гадоў. Нарадзіўся ён у горадзе Кобрыве Брэсцкай вобласці ў мнагадзетнай сям'і рабочага. Пасля заканчэння сямігадкі працаваў сталяром. У 1940 годзе быў прызваны ў Савецкую Армію.

24 сакавіка 1945 года У. Кірмановічу прысвоена званне Героя Савецкага Саюза за баі пры вызваленні Латвіі. Потым прымаў удзел у вызваленні Румыніі, Венгрыі, Аўстрыі.

Акрамя Залатоў Зоркі Героя, ён узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Аляксандра Неўскага, Айчыннай вайны I-й і II-й ступеняў, трыма ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалём "За баявыя заслугі" і яшчэ 12-ю іншымі медалямі.

У сувязі з 55-й гадавінай вызвалення Украіны ад гітлераўскіх захопнікаў Указам Прэзідэнта Украіны Уладзімір Мікалаевіч узнагароджаны ордэнам Багда-на Хмяльніцкага III-й ступені і юбілейным медалём.

У. Кірмановіч трапіў на Украіну пасля заканчэння ў 1955 годзе Ваеннай акадэміі імя М. Фрунзе ў Маскве. Ён атрымаў накіраванне ў Харкаўскае вышэйшае ваеннае авіяцыйнае вучылішча. Быў намеснікам начальніка вучылішча па страйковай падрыхтоўцы, выкладаў на кафедры тактыкі.

58 гадоў у страі з армейскімі пагонамі на плячах — такі жыццёвы шлях прайшоў наш герой.

Расказ пра У. Кірмановіча будзе няпоўным, калі не скажаць пра аднаго з самых блізкіх для яго людзей — жонку Еўдакію Іванаўну. З 1946 года яна знаходзіцца поплец з ім. Усе радасці і непрыемнасці яны дзеляць разам. Еўдакія Іванаўна і Уладзімір Мікалаевіч выгадалі і выхавалі двух дзяцей — сына і дачку. Ёсць у іх ужо і праўнучка Каця, якую яны вельмі любяць.

У апошнія гады Уладзімір Мікалаевіч не мае магчымасці быць у сваім родным Кобрыве. Але ён часта з горадскага ўспамінае пра сваіх землякоў. Любоў да нашай роднай Беларусі захоўваецца ў яго сэрцы многія гады. Уладзімір Мікалаевіч, як і ўсе мы, пастаянна цікавіцца падзеямі, што адбываюцца на Радзіме.

В. АСТАПОВІЧ, намеснік старшыні праўлення харкаўскага рэгіянальнага нацыянальна-культурнага таварыства беларусаў "Белая Русь".

ЛАТВІЯ

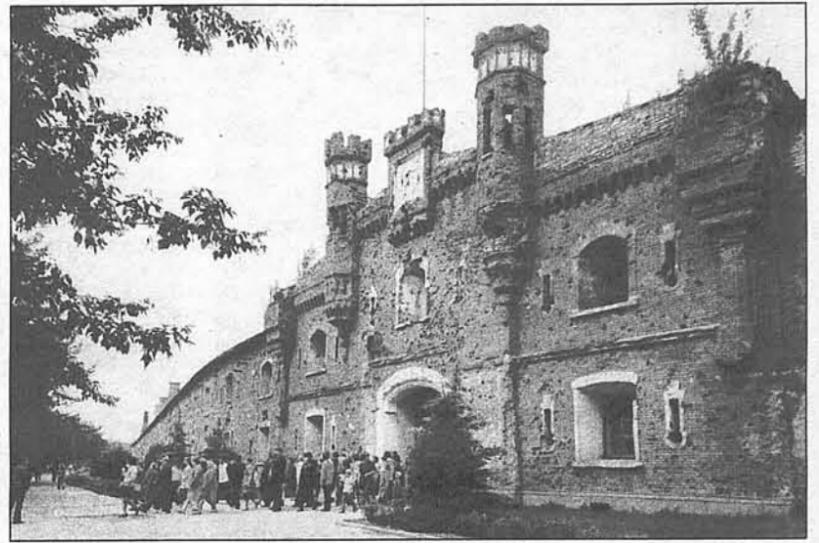
Дзеці Беларускай нядзельнай школы разам з настаўніцай Таццянай Бучэль, а таксама вучні школ Даўгаўпілскага раёна, якія прымаі ўдзел у конкурсе сачыненняў па беларускай мове, павялі ў турыстычнай паездцы па сталіцы Беларусі. Яны наведалі Беларускае дзяржаўнае музей народнай архітэктуры і быту і зрабілі аўтобусную экскурсію па Мінску. Дырэктар парку імя Горкага пазнаёміў экскурсантаў з паркам, даў магчымасць дзецям не толькі пакатацца на ўсіх атракцыёнах, але і зрабіць невялікую вандроўку на кацеры па рацэ Свіслач.

Каб гэта паездка адбылася і была больш змястоўнай, пастараліся беларускае таварыства "Уздым", Цэнтр Беларускай культуры і Генеральнае консульства Беларусі ў Даўгаўпілсе. Дырэктар Даўгаўпілскага аўтапарка Аўрамій Міхайлаў забяспечыў бясплатны праезд. Дапамогу ў арганізацыі гэтай паездкі аказалі Міністэрства культуры, Міністэрства адукацыі і Дзяржаўны камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь.

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА.

22 кастрычніка 1939 года. дзень выбараў у Народны Сход Заходняй Беларусі ў Пружанах.

Першай прыняла на сябе ўдар ворага 22 чэрвеня 1941 года Брэсцкая крэпасць.

БРЭСТЧЫНА СВАТКУЕ ЮБІЛЕЙ

ШТО Ж УЯЎЛЯЕ САБОЙ СЕННЯШНЯЯ БРЭСТЧЫНА! БРЭСЦКАЯ ВОБЛАСЦЬ МАЕ ШМАТ ВЫКЛЮЧНЫХ АСАБЛІВАСЦЕЙ. І МІМАВОЛІ АДЧУВАЕШ ЦЯЖКАСЦЬ: ШТО ПАСТАВІЦЬ ПА ЗНАЧНАСЦІ НА ПЕРШАЕ МЕСЦА — БАГАТАЕ ГІСТАРЫЧНАЕ МІНУЛАЕ, ПРЫРОДУ, ПМНІКІ КУЛЬТУРЫ ЦІ ЭКАНАМІЧНЫ ПАТЭНЦЫЯЛ.

Пачнём храналагічна — з гісторыі. У старажытнасці гэты край насялялі славянскія плямёны дрыгавічоў і драўлян, якія валодалі высокай па тых часах культуры і вялі шырокі гандаль з суседнімі плямёнамі.

Паводле адной з легенд, запісаных беларускім падарожнікам, этнографам і гісторыкам XIX стагоддзя П. Шпілеўскім, у старажытныя часы

скім, то ўладзімір-валынскім князям, абрабавуваўся, руінаваўся, але, дзякуючы выключнаму геаграфічнаму становішчу, аднаўляўся і рос.

Свая радаслоўная і ў іншых гарадоў вобласці. Камянец, Кобрыв упершыню называюцца ў пісьмовых крыніцах XII — XIII стагоддзю, Іванава, Драгічын, Пружаны, Бяроза — у XV, Івацэвічы, Ляхавічы, Лунінец — у XVI. Не выпадкова Брэстчына адрозніваецца вялікай колькасцю помнікаў архітэктуры. Цяжка ўявіць сённяшні Брэст без Свята-Мікалаеўскага ці Сімяонаўскага сабораў, Пінск — без манастыра французскага сабораў, Варварынскай царквы, касцёла, калегіума езуітаў, Баранавічы — без Пакроўскага сабора, Камянец — без знакамітай вежы ці, скажам, Ружаны — без рэшткаў старажытнага замка князёў Сапегаў.

Шмат славы та і горкага выпала на долю жыхароў гэтай багатай на падзеі зямлі. У пачатку бягучага стагоддзя ў час першай сусветнай вайны вобласць была акупіравана войскамі кайзераўскай Германіі, а ў 1921-м згодна з Рыжскім дагаворам адышла да Польшчы. Яшчэ цэлыя 18 год карэнныя жыхары заставаліся чужымі на роднай зямлі, пакуль у верасні 1939 года не адбылося аб'яднанне Заходняй Беларусі з БССР.

А потым была жорсткая вайна з гітлераўскай Германіяй, у першыя дні якой шагнуў у бессмяротнасць ма-

леньні гарнізон Брэсцкай крэпасці. Праз трыццаць год, у 1971-м, тут адбылося адкрыццё мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой", якая стала візітнай карткай абласнога цэнтра.

Сёння Брэсцкая вобласць — рэгіён з высокім эканамічным, сацыяльным і культурным патэнцыялам. Далёка за яе межамі вядомыя брэсцкія дываны, газавыя пліты, верхні трыкатаж, панчошна-шкарпэтачныя вырабы, мэбля, станка-прылады, будаўнічыя матэрыялы.

Транзітны калідор Берлін — Варшава — Брэст — Мінск — Масква, разгалінаваная сетка чыгуначных і аўтамабільных дарог дазваляюць хутка здзяйсняць перавозку пасажыраў і грузаў. Абласны цэнтр мае міжнародны аэрапорт I-й катэгорыі з узлетна-пасадкавай паласой даўжынёй 2 600 метраў, што дазваляе прымаць і абслугоўваць цяжкія самалёты. Па тэрыторыі вобласці праходзяць нафта- і газаводы. Адбываецца станаўленне свабоднай эканамічнай зоны "Брэст".

Сельскагаспадарчыя прадпрыемствы маюць высокі патэнцыял для развіцця мясной і малочнай жывёлагадоўлі, бульбаводства, займаюцца вырошчваннем гародніны, цукровых буракоў, ільну-даўгунцу.

Суб'екты гаспадарання вобласці супрацоўнічаюць з 11 краінамі СНД і 76 краінамі далёкага замежжа. І калі ў бліжэйшым замежжы ў якасці знешнеэканамічнага партнёра пераважае Расія (актыўнае супрацоўніцтва вядзецца з 46 расійскімі абласцямі і гарадамі), то сярод краін далёкага замежжа найбольш сур'ёзным партнёрам юбіляркі выступае Германія.

Вобласць мае тры ВНУ, у якіх навукаюцца 12,9 тысячы студэнтаў. Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт і політэхнічны інстытут супрацоўнічаюць з шэрагам вядучых навуковых устаноў Еўропы.

Горадскае краю — Нацыянальны дзяржаўны парк "Белавежская пушча", які рашэннем ААН занесены ў спіс сусветнай спадчыны. А незабыўны боль Брэстчыны — участкі радыеактыўнага забруджвання, выкліканага чарнобыльскай бядой, у Лунінецкім, Пінскім і Столінскім раёнах.

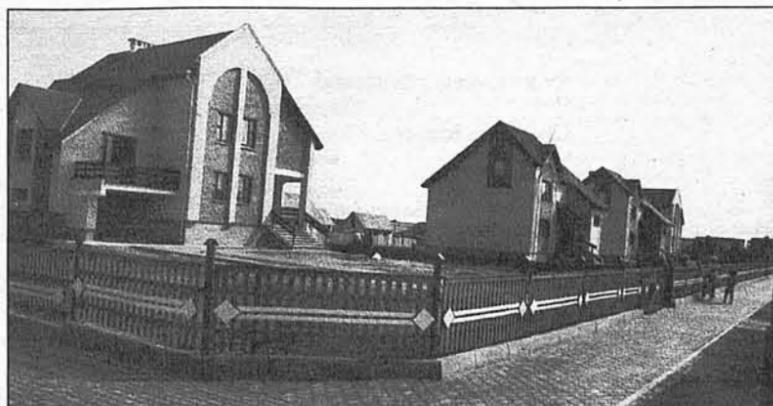
Калгасніца Марыя ШЫШ з Антонаўскага раёна выпраўляе сваіх сыноў у партызанскі атрад.

Купалы Свята-Мікалаеўскай царквы ў Брэсце.

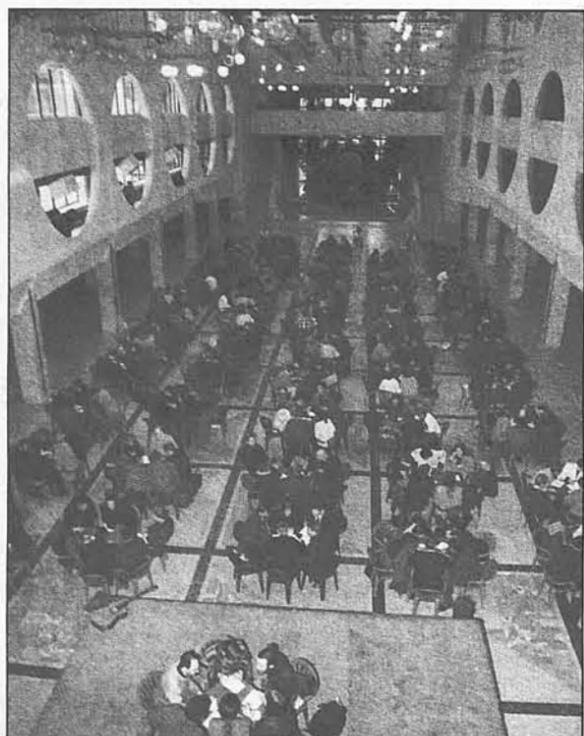
Слава і соль любой зямлі — людзі, што там жывуць. З брэсцкіх мясцін выйшлі першыя двойчы Герой Савецкага Саюза С. Грыцавец, першы беларускі касманаўт двойчы Герой Савецкага Саюза П. Клімук, двойчы Герой Сацыялістычнай Працы В. Ралько і У. Бядуля, першы Герой Беларусі В. Карват. З гонарам прыгадваюцца так ці інакш звязаныя з брэсцкімі краімі Адам Міцкевіч, Напалеон Орда, Казімір Лышчынскі, Тадэвуш Касцюшка, Міхаіл Агінскі і іншыя вядомыя дзеячы мінулых гадоў.

Васіль САРЫЧАЎ.
Фота БелТА.

Танныя і зручныя дамы для сялян будуць у вёсцы Вейская Камянецкага раёна.

СПАБОРНИЦТВА ІНТЭЛЕКТУАЛАЎ

Пяты міжнародны турнір па інтэлектуальных гульнях "Несцерка-99" прайшоў у Мінскім Палацы дзяцей і моладзі. У "спаборніцтве розумаў", што было арганізавана сталічным клубам сумесна з Беларускай лігай інтэлектуальных каманд, у "Несцерцы-99" прынялі ўдзел 54 каманды з розных куткоў Беларусі і гасці з Адэсы, Санкт-Пецярбурга, Масквы.

Фота Мікалая ПЯТРОВА.

АКТУАЛЬНА

«НЕДЗЯРЖАЎНАЯ» СПРАВА ДЗЯ

Шмат эмоцый затрачана ў дыскусіях па пытанню дзейнасці недзяржаўных сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў.

І ўсё ж ужо зрабілася відавочным, што недзяржаўныя навучальныя ўстановы сфарміравалі значны кадравы інтэлектуальны асяродак, эксперыментальныя метадыкі навучання па разнастайных спецыяльнасцях, маюць адчувальныя вынікі, перспектыву. Гэта даказала нядаўняя навуковая студэнцкая канферэнцыя "Сучасны свет вачыма студэнцкай моладзі". Яе арганізацыя стала магчымай, дзякуючы намаганням кіраўніка аргкамітэта С. Атавіча — рэктара камерцыйнага недзяржаўнага інстытута прадпрыемальніцкай дзейнасці, прафесара, доктара тэхнічных навук, заслужанага будаўніка Беларусі, члена Расійскай акадэміі архітэктуры і будаўнічых навук, Украінскай акадэміі будаўніцтва, Бе-

ларускай інжынернай акадэміі і іншых калегаў. У працу канферэнцыі ўключыліся таксама камерцыйны ўніверсітэт, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Беларускі тэт культуры, інстытут кішчы.

Прадстаўнікі вышэйшых навучальных устаноў, якія выступалі, не толькі канстатавалі наяўнасць гэтай падзеі, але і да сур'езнага роздуму аб значнасці недзяржаўных навучальных устаноў. Як тэмпераментна і ў сваім выступленні пра навуковую працу Беларускага камерцыйнага інстытута кіравання эканамічных навук, Зоя Юк, недзяржаўная і двойчы дзяржаўная! Менавіта спаўна раздзялілі з дзяржаўнага складанасць вырашэння кадравага забеспячэння

ЦЭНТР ГІСТАРЫЧНАЙ ДУМКІ

Калектыў праводзіў свае даследаванні з улікам тагачасных задач развіцця гістарычнай навукі, звязаных у першую чаргу са

стварэннем абагульняючых прац. У тая гады ўбачыла свет калектыўная праца "Істория рабочего класса Белоруссии" ў 4-х тамах. Многа зрабіў калектыў інстытута па рэспубліканскай комплекснай тэме "Істория крестьянства Белоруссии" ў 5 тамах. Важную ролю ў асветленні асобных пытанняў гэтай праблемы адыграла публікацыя калектыўнай працы "Победа колхозного строя в Белорусской ССР" (1981).

Працягвалася вывучэнне археалагічных помнікаў каменнага, бронзавага, жалезнага вякоў. Па выніках шматгадовых археалагічных раскопак старажытнага Брэста, якія праводзіліся пад кіраўніцтвам доктара гістарычных навук П. Лысенкі, па яго ініцыятыве і пры непасрэдным удзеле ў 1972 годзе быў

заснаваны, а ў 1982 годзе адкрыты для наведвальнікаў археалагічны музей "Бярэсце", які знаёміць з палітычным, эканамічным і культурным развіццём Брэста ў XI—XIV стагоддзях. Аснову яго экспазіцыі складаюць больш за 30 драўляных жылых і гаспадарчых пабудов, рэшткі маставых, іншыя збудаванні, а таксама больш за 40 тысяч экспанатаў, выяўленых у выніку археалагічных раскопак Берасцейскага гарадзішка.

Інстытут працягваў каардынацыю даследаванняў беларускіх гісторыкаў. Пры ім функцыянаваў праблемны Навуковы савет, у склад якога ўваходзілі высокакваліфікаваныя навукоўцы-гісторыкі інстытута і гістарычных кафедр ВУНУ Беларусі, прадстаўнікі ад Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ, Галоўнага архіўнага ўпраўлення пры СМ БССР, выдавецтва "Навука і тэхніка". Колькасны склад савета вагаўся ад 29 чалавек у 1976 годзе да 41 чалавека ў 1986-м, у тым ліку дактароў навук ад 15 да 26.

За 1976—1985 гады вучоныя інстытута надрукавалі 150 маанграфій, зборнікаў і брашур,

больш за 2 тысячы навуковых і навукова-папулярных артыкулаў і рэцэнзій. Але працаваць гісторыкам, як і прадстаўнікам іншых гуманітарных навук, было цяжка. Гістарычная навука знаходзілася пад ідэалагічным і палітычным прэсам. У выніку гэтага многія бакі і аспекты гістарычнага развіцця Беларусі як дасавецкага, так і асабліва савецкага перыяду апынуліся па-за ўвагай гісторыкаў. Доступ да гістарычных крыніц, "хлеба гісторыка", быў абмежаваны. Патрабаванні "зверху" параджалі працы, якія не давалі сур'езнага аналізу фактычнага матэрыялу.

Новым этапам у развіцці інстытута, як і ўсёй гістарычнай навукі, з'явіўся перыяд, які пачаўся з другой паловы 80-х гадоў. У новых грамадска-палітычных умовах калектыў інстытута многа зрабіў для пераадолення састарэлых шаблонаў і догм у даследаванні праблем і пытанняў, якія не атрымалі дастатковага асветлення, з'яўляліся, паводле тэрміналогіі тых гадоў, "белымі плямамі" айчынай гісторыі. У цэнтры ўвагі праблемы этнагенезу

беларусаў, фарміравання беларускай народнасці і нацыі. Значнае месца занялі недастаткова вывучаныя пытанні рэлігійна-жыццёва на Беларусі, нацыянальна-вызваленчай барацьбы, палітычнага і культурнага жыцця Вялікага княства Літоўскага, гісторыі беларускай эміграцыі, палітычных рэпрэсій канца 20-х — пачатку 50-х гадоў. Значныя вынікі былі атрыманы археолагамі інстытута па даследаванні старажытнага Мінска, іншых гарадоў і рэгіёнаў Беларусі.

З канца 80-х гадоў пашыраліся дэмакратычныя прынцыпы ў дзейнасці калектыву. Вучоны савет стаў выбірацца навуковым калектывам інстытута. У сваю чаргу, на вучоным саўдзеле выбіраліся загадчыкі аддзелаў. У адпаведнасці з новым палажэннем, у 1989 годзе з улікам меркавання працоўнага калектыву дырэктарам інстытута быў абраны член-карэспандэнт, доктар гістарычных навук, прафесар Міхась Касцюк.

У пачатку 90-х гадоў, у перыяд станаўлення суверэнітэту рэспублікі, перад калектывам інстытута паўстала задача адраджэння і далейшага развіцця нацыянальна-

дзяржаўнай гісторыі і канцэпцыі. Пры гэтым вучоныя інстытута такія важныя прынцыпы гістарычнага гледжання на гісторыю, нацыянальна-жыццёвае каштоўнасці ў ісціны і ацэнкі гісторыі фактаў, дзеячаў; падыходы, творчы засваенне сусветна-гістарычнага набыцтва — на спадчынага і фармавання даў; аб'ектыўнасць лізу фактаў, разуменне гісторыі як арганічнага і супольнага параўнальна-гістарычнага з'яўлення агульнага ў сусветнай і айчынай гісторыі.

Выкарыстанне канцэптуальных прынцыпаў дазваляе на і дакладна паквадзіць, шматвартнасць і тым аднаснасць гістарычнага паступальнасць.

Зыходзячы з гэтых прынцыпаў і канцэпцыі на-

АНОНС

Алена ЯСКЕВІЧ

СЛЯПЫ КАРОЛЬ

Ліецца кроў.
"І зноў у Сербіі аслеплены кароль..."
Сляпы выгнаннік і прарок,
Манах і творца,
Укленчы прад Міколам-Цудатворцам:
"Угоднік Божы,
Забяры мой зрок,
Хай ясназорцам стане
Род.
І мой народ".
Агеньчык свечкі ледзь ліпіць.
Ляцяць вякі.
О, Стэфане!
Пакуты болем могуць аслепіць,
Бо слепнеш сам ад хцівае рукі.
Не маці — махаю
Грызмуе вясна.
Не бомы жаўруковыя,
А — бомбы.
Зямля ў адчаі.
І я не давяраю сёння снам
І да Цябе спяшаюся ў Дзечаны?
Каронаю ўспывае маладзік.
Выратаванне рогам.
Відушчым вокам Сербія глядзіць
У вочы Богу.

НАД КОСАВАМ...

Бітва ля Косава
Свечкаю
Дазвання згарэла
Датла.
Лазар-кароль³
Ідзе да нас

З вечнасці.
Вайна яго прывяла.
Вянец яго над Расіяю,
І вочы Міліцы⁴ сінія.
З манашкаю Ефрасіньяю,
Моляцца разам з Сергіем.⁵
За Беларусь. За Сербію...

II
У шэрані стомлены вечар.
Дзе вы, Надзеі агні,
Дзе заблукалі бяспечна?
Хіба абароніць каго
Поза і велічнасць Рыма!
Роспачы варанне —
Дзе вы, шляхі пілігрыма!
Як жа так існаваць —
З просьбы нямой, шкадавання...
Дзе вы, любові агні
З крыламі змагання...
Страсць затупляе мячы —
Не абароніць.
На прыхаванай мяжы —
Мудрасці стогны.
Не, на крыле не ўзняць
Жорсткасці і бязвер'я.
У сэрцы ж імклівы палёт.
Крылаў сталенне.
Над Косавам
самалёт.
І я там стаю
ў маленні.

«ЗА ДУНАЕМ...»

Яблыкам —
бы з соладу біблейскага —
Песенька з-пад Лозніцы⁶ плыве.
І маленства белаю лілеяю
У пялёстках пругкіх ажыве.

«ЗГУКІ ВЕЛІЧНАГА ХРАМА»

Увазе чытача прапануецца нізка вершаў "Згукі велічнага храма" з будучай кнігі Алены Яскевіч. Письменніца звязана цеснымі духоўна-сваяцкімі сувязямі з Сербіяй і Чарнагорыяй. Яшчэ бабуля і дзядуля распавядалі ўнучцы легенду іх роду, калі наваградскі шляхціц закахаўся ў заможную прыгажуню лекарку з Чарнагорыі і пабраўся з ёю шлюбам. Самой письменніцы пашчасціла ў свой час да трагічных падзей на Балканах мець багата сяброў, перакладчыкаў яе вершаў і п'ес з сербска-чарнагорскага рэгіёна, для некаторых з якіх яна стала духоўнай сваячкай: кумою, хроснай маці.

Варта згадаць, што ў сярэднявекавы перыяд вяршыннага развіцця старабеларуская мова ўваходзіла сваімі гранямі ў трывалы падмурак многіх славянскіх і ўвогуле еўрапейскіх культур. Адзначым, што адкрыццём письменніцы як навукоўца з'яўляецца сцвярдженне, што ў аснову айчыннага духоўнага адраджэння леглі першы і другі паўднёваславянскія, фактычна старасербскія ўплывы.

Як з паданняў Вукавых⁷
ваўчыцаю
Шчэрыць пашчу
восенская ноч.
За Дунаем —
баяю-рачыцаю —
Маладзік не зводзіць
з мяне воч.
І перапляліся
песні байныя
У славянскіх
Маці і дачок.
О, якія перапевы гайныя...
(Кожны мае воўка... І — ваўчок).

"Не кладзіся на бачок —
Не падкрадзецца ваўчок..."
Вабіць роднасць гукаў
ціхім марывам.
Тае снег разлучынаў-дарог.
У чароўным валадарстве Маркавым⁸ —
Гучныя фанфары перамог.
Подых-росчырк нечаканай радасці.
(Не згадаеш голасна — балиць).
"За Дунаем,
За Дунаем".
Радые
Разам з Еўдакімавым⁹
грыміць.

I ма
У пя
Ябл
Пес
Душ
Згук
Як з
I ме
Як с
Цяж
Душ
Боя
Зво
Шля
— Д
Сер
Не т
Нас
У "Я
Мы
Дзе
I веч
Імя
Нях
Нях
I яп
Свя
Вын

Я» АДУКАЦЫЯ — ДЗЯРЖАЎНАЯ

най акадэмі, яго канферэнцыі ак- аксама Беларускай персітэт кіраван- жаўны эканаміч- ларускай універсі- тут кіравання і ін-

дзішых навучаль- ыступалі з дакла- статавалі неарды- веі, але і заклікалі думу аб прызна- х навучальных ус- ементна падкрэслі- енні прарэктар па Беларускага ката кіравання док- лавук, прафесар ўня інстытуты — ня! Менавіта яны дзяржавай усю шэння праблемы чэння народнай

гаспадаркі. Менавіта тут без усякай дзяржаўнай датацыі працягваюць паспяхова спраўляцца з праблемай падрыхтоўкі спецыялістаў XXI ста- годдзя.

Пленарнае пасяджэнне завяршы- лася канцэртным выступленнем ан- самбля "Festivo", што паслужыла эмацыянальным каталізатарам дзе- лавага настрою ўдзельнікаў кан- ферэнцыі. Праблематыка секцый- ных дакладаў ахоплівала такія гла- бальныя тэмы, як праблемы гумані- тарызацыі, тэарэтычныя і практыч- ныя аспекты эвалюцыі сучаснага грамадства. Як адзначыў прарэктар камерцыйнага недзяржаўнага інсты- тута прадпрымальніцкай дзейнасці Сяргей Голубеў, канферэнцыя ўда- лася, на ёй праявілася зацікаўле- насць да асэнсавання дасягнутага, бачанне перспектывы.

Тамара ПІГУЛЕЎСКАЯ.

й гістарыяграфічнай Пры яе выпрацоўцы ступту абаліраліся на я прыныцы, як дэпалі- тарычнай зукі; раз- стычных, аі ульначала- дыянальна-дзяржаўных ляў у якасці крытэрыя які гістарычных падзей, ячаў; плюралістычныя заснаваныя на сваенні розных тэорый старычнага працэсу, на спалучэнні цывіліза- армацыйнага падыхо- ўнасьць адбору і ана- , разуменне айчынай к арганічнай часткі і і сусветнай гісторыі; а-гістарычны падыход нем спецыфічнага і сусветнай, рэгіяналь- ай гісторыі і іншыя.

стане адзначаных ньных падыходаў і дазволіла больш поў- на паказаць супярэчлі- матварыянтнасць і м адзінства і цэлас- рычнага працэсу, яго асць.

чы з неабходнасці ды намаганняў наву-

коўцаў інстытута па найбольш актуальных праблемах гісторыі Беларусі, у пачатку 90-х гадоў была праведзена рэарганізацыя структуры інстытута, якая заха- валася да нашага часу. Сёння ў інстытуце налічваецца 11 аддзе- лаў — археалогіі каменнага і бронзавага вякоў; археалогіі жалезнага веку; археалогіі сярэднявечавага перыяду; археалогіі і гісторыі Полацкай зямлі; гісторыі Беларусі XIII— XVIII стагоддзяў; гісторыі Бе- ларусі XIX — пачатку XX стагод- дзяў; сацыяльна-эканамічнай і палітычнай гісторыі; ваеннай гі- сторыі Беларусі; гісторыі нацыя- нальна-культурнага развіцця Беларусі; гісторыі нацыяналь- ных і міжнародных адносін Бе- ларусі; спецыяльных гістарыч- ных дысцыплін.

У складзе аддзела гісторыі на- цыянальна-культурнага развіцця Беларусі працуе група гісторыі навукі, а ў аддзел спецыяльных гістарычных навук уваходзіць група па гістарычнай геаграфіі і картаграфіі.

Уладзімір НАВІЦКІ, кандыдат гістарычных навук.

ГАЛЕРЭЯ МАЙСТРОЎ

ГАНЧАРСТВА — РЫТУАЛ АД ПАЧАТКУ І ДА КАНЦА

Сінявокая Браслаўшчына ба- гатая не толькі сваімі чароўнымі краявідамі, але і выдатнымі майстрамі. Прычым у самых розных відах мастацтва. Шмат цікавых рэчаў, зробленых уме- лымі рукамі, можна ўбачыць у краязнаўчым музеі, а таксама ў музеі рамёстваў. Менавіта тут праце разам са сваёй жонкай Валерыя Зінкевіч.

У свой час ён скончыў мастац- ка-графічны факультэт Віцебскага педагагічнага інстытута і звяз- заў жыццё з ганчарствам, разь- бой па дрэву. А ўсё пачыналася са свістук, фігурак з фальк- лорнай творчасці... Вялікую ролю адыграла кніга Міхася Ржа- вуцкага "Беларуская гліняная цацка", якую зараз Зінкевіч прапануе і сваім вучням.

Невялікі пакой музея рамёс- таў займае майстэрня. Перас- тупішы парог, адразу трапляеш у царства казкі. На палічках каго толькі няма: звяркі, птушкі, замкі з вежамі, героі народных падан- няў. Непадалеку размясціліся та- леркі, плакеткі, самай рознай формы і колеры збаны. Быццам задрамала, але гатова ў любую хвіліну прыняцца за справу, печ. Пакуль што на ёй сохнуць вырабы гаспадары-майстра. І, напэўна, самае ганаровае месца займае ганчарны круг. А над

ім... блакітны анёл з дрэва бы бласлаўляе на працу. Так выгля- дае майстэрня, а лепш сказаць свет цудаў, якія робіць звычайны чалавек.

— Мне падабаецца рабіць усё, але кераміка захапляе крыху менш. А што датычыцца аздаблення, дык усялякія там ружакі, каруначкі ніколі не буд- дуць дэталі майго стылю. Га- лоўнае — не дапусціць змяшання жанраў. "Салодзенькія" рэчы не для мяне. Любая фабрыка мас- тацкіх вырабаў пастаўляе такія. Я не аспрэчваю, камусьці гэта трэба, але не мне.

Сапраўды, у майстэрні Зін- кевіча не ўбачыце кветчак, банцікаў. Увагу прыцягваюць своеасаблівыя фігуркі з народ- нага побыту. Яны, можа, крыш- ку грубаватыя, але адначасова такія натуральныя. Таму такія цудоўныя рэчы доўга тут не затрымаюцца. "Калядны гурт", дудар, лірнік, рыбак... Усе яны са сваёй адметнасцю, непаўторнасцю.

— Я крыху "ненармальны". Ды, напэўна, усе майстры ў ней- кай ступені такія. Мне трэба па- казаць сябе, заспакоіць сама- любства. Я стараюся рабіць тое, што мае выключнае значэнне. Не кожны зразумее ўкладзены ў выраб сэнс. Здаецца, аднолька-

выя збаны, але ўсё ж такі розніца ёсць. Вельмі люблю рабіць берасцянікі, апля- таць іх лазой. Быццам адно і тое ж, але кожны раз па- новаму пазнаю форму. Ва ўсім у мяне прысутнічае рытуал.

І пачынаецца рытуал разам з першымі камамі гліны, якую Валерыя зда- бывае сам. Тут таксама во- ка трэба. Розныя колеры бываюць, якасць, розныя і рэчы могуць атрымацца. Вось каляровае таніраван- не, тут воскам трэба пакрыць, а гэта — чорная кераміка. Шкада, што не давалася ўбачыць, як працуе майстар за ганчарным кругам. Але, калі на выставах натоўп засланяе гарызонт, відаць, відо- вішча захапляючае.

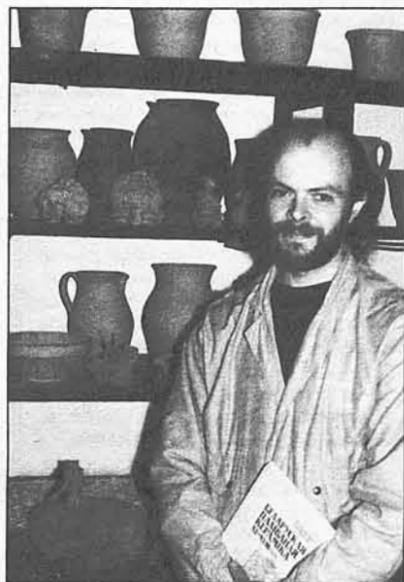
— Цікава, а якія думкі рацяца ў галаве майстра, калі ён садзіць круціць ганчарны круг?

— Я саджу з пэўнай ідэяй у галаве, але гляджу, як ажывае гліна, і ўзнікаюць розныя змены. У выніку з задуманага можа нічога не застацца.

Пасля таго як збан гатовы, яго неабходна пасушыць дзён 10— 15, а потым абпаліць у печы. Та- му майстру даводзіцца тут дня- ваць і начаваць. Нездарма калегі называюць яго "наіаіскім праца- гоікам". Але гэта толькі ў радасць. Пасля напружанай працы вырабы, упрыгожаныя арнамантам, радуць вока. Эт- награфія і псеўдаархеалогія за- хапляюць Валерыя Зінкевіча. Ён спрабуе рэканструаваць багаце нашых продкаў, памяць аб іх у выглядзе арнаменту — шыфру светабудовы. Гэта жаданне і ней- кая туга чулася ў гуках ака- рыны — музычнага інструмента, народжанага з гліны. Нізка і не вельмі гучная мелодыя калях- лася ў паветры майстэрні. Яна "створана" рукамі.

— Не здзіўлюся, калі пачую, што попыт на вашы вырабы вялі- кі.

— Так, бывае, што не паспя- ваю. Вось на "Славянскім ба- зары" ўжо ў першы дзень усё разышлося, нават не чакаў та-

кога. І ўсё ж мае вырабы не ма- юць вялікага тыражу. Я наўрад ці згаджуся зрабіць 80 піал для заказчыка. Хутэй нешта зраб- лю і патэлефаную зацікаўленай асобе.

У жыцці Валерыя Зінкевіча прысутнічае многа сюрпрызаў. У Саюз майстроў народнай творчасці Беларусі ўступіў у якасці рэзчыка па дрэву. На між- народным конкурсе ганчароў ў рамках фестывалю "Славянскі базар" сёлета заняў першае месца, хаця выстаўляў дробную гліняную цацку. Колькасць кон- курсаў і выстаў, у якіх браў удзел Зінкевіч, уражае: "Зямля пад белымі крыламі", "Вечна- лёнае дрэва рамёстваў", "Каляд- ныя ўзоры", "Браслаўскія зарні- цы" і іншыя. Тое, што летась у міжнародным конкурсе ган- чароў месца было другое, а сё- лета ўжо першае, сведчыць пра рост майстэрства. А ў 1996 годзе Упраўленне культуры Віцеб- скага аблвыканкама ўручыла Га- наровую грамату. Ганарыцца, сапраўды, ёсць чым. Радуе так- сама, што жадаючых пераняць майстэрства Валерыя Анатоле- віча даволі многа. Чатыры групы дзяцей па шэсць чалавек, а так- сама група дарослых. Гэта тыя, хто ўжо ставіць свае вырабы разам з творамі настаўніка. І ня- хай яны не такія дасканалыя, але галоўнае — агеньчык жадання гарыць. І ён не павінен згаснуць.

Таццяна ЯКУБЯНЕЦ.

Майстра радуе, што дзеці цікавацца яго работай.

І маленства белаю лілею
У пялёстках пругкіх ажыве.
Яблыкам

бы з соладу біблейскага —
Песенька з-пад Лозніцы плыве.

СЕРБСКАЯ МАЦІ

Сербіі.

Душы загад —
ў сабе стаіцца,

Згубіцца,
бы ў запрошлым леце,
Як зорка

трызніцца ў камеце, —
І мерай ёй — касмічны рух...
Як сакавіці позні снег
Цяжэй для сэрца пут, аковаў...
Душы загад — пазбыцца сховаў.

II

Боязі горыч,
Звонкі смех.
Шлях і Надзея.
— Дзея я!

Сербская лучнасць.
Не твары — лікі.
Нас асвятлілі

У "Яме Міхаліка"¹⁰.
Мы — браткі, браткі на ўвесь час.
Дзень — салатзей ад суніцы.

І вечар, пярэсты, нібы "Сукенніца"¹¹.
Імя мне далі — каханая.
Няхай ад любовы.
Няхай!

І я палюбіла народзе Твой,
Святых пакутнікаў кут, —
Выносіць на трох руках Багародзіца.¹²

Выносіць яго з пакут.

МАЛІЦЦА НА ЦЯБЕ

Малебніца. Капліца.

Тваё імя.

Маліцца на Цябе,

Табе маліцца.

Зямной жанчыне.

Беатрычэ —

І рай, і пекла

Сабе зычыць.

І ўсё прайсці,

І — пеклавацца.

І не іначай —

Дантэ звацца.

Прысармаціць

Музу

Вершам.

Праз слёзы — блісне

Раптам. Скерца.

І ўверыць Ёй

Малітву-верш,

Ужо асвечаную сэрцам.

СОН СНЕГІРА

І што б ні здарылася —

жыць.

Дзень кожны —

Божым Дарам.

Зноў на стала маім ляжыць

Ліст з Хілендара.¹³

А я заснула снегіром

Тут. На прадвесні.

І сплыў к Табе Надзей паром.

І вершы мае — песні.

Ты разбудзіў мяне — трымчу.

Табе крычу:

"За сорам шчасця папракні

Рабіны гронку".

Я не прашу Цябе: "Вярні

Лета старонку".

О, Маці Траяручыца, пачуй

Радкоў уздыць.

У снегіровы сон лячу

Зыботкі, ціхі.

Сон Снегіра — на звонках руж...

Як прадчуванне сцюж...

¹ Стэфан Дзчанскі — празорлівы манах, святы па- кутнік, кароль Сербіі.

² У час дзесяцігадовага ўладарання над Сербіяй кароль Стэфан абдуоўвае славыты Дзчанскі манастыр (край Косава), дзе і зараз знаходзіцца яго святыя мошчы, якія ўшаноўваюцца нават мусульманамі.

³ Святы кароль Лазар, адзін з найвялікшых уладароў Сербіі. Менавіта ён, хто навіў такі спалох на турэцкага пашу Амурата, у расіаючай бітве ля Косава 15 чэрвеня 1389 года дзеля духоўнага ўратавання народа абраў па- кутніцкі вянец праз усячэнне галавы. Мошчы яго (Раваніцкі манастыр) ацалюць хворых дзетак.

⁴ Святая Міліца Міратачыява, княгіня-каралева Сербіі, жонка святога Лазара, кіравала краінай пасля адыходу мужа, у адсутнасць сына.

⁵ Прападобны Сергій Раданежскі.

⁶ Лозніца — горад на мяжы Сербіі з Босніяй, там сяліліся чарнагорцы, з іх і бацька Вука Караджыча.

⁷ Вук Стэфанавіч Караджыч — стваральнік сербскай літаратурнай мовы.

⁸ Вой-асіпак, каралевіч Марко — нацыянальны герой Сербіі.

⁹ Беларускі, славянскі спявак.

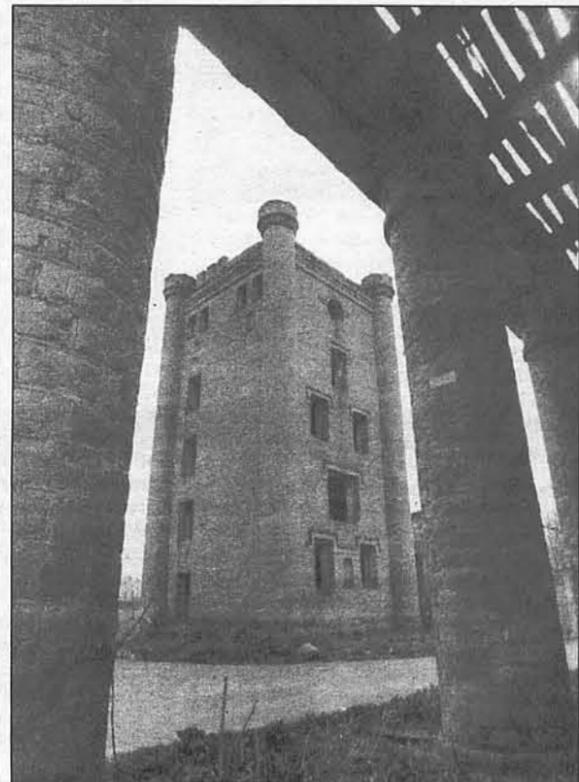
¹⁰ Старадаўні рэстаран, месца сустрэчы творчай і навуковай інтэлігенцыі ў Кракаве.

¹¹ Даўні комплекс галоўных крамаў у старажытным цэнтры Кракава, якія размяшчаюцца перад гарадской ратушай.

¹² Маецца на ўвазе ікона Багародзіцы "Траяручы- ца", спрадвечная патронка Сербіі.

¹³ Маецца на ўвазе сербскі Хілендарскі манастыр на Афоне, заснаваны святымі Саваю Сербскім і Сімяонам Міратачыным. У галоўны саборны храм Хілендарскага манастырскага комплексу і была перанесена са Святой Зямлі ікона Божай Маці "Траяручыца", якая і зараз лічыцца ігуменнай гэтага манастыра, а з асяродка мана- хаў абіраецца толькі Яе намеснік.

ЗАПАВЕДНЫЯ МЯСЦІНЫ

На беразе ракі Гаранка ў вёсцы Барысаўшчына Хойніцкага раёна знаходзіцца сядзіба і парк з унікальнымі рас- лінамі, закладзеныя ў канцы XIX стагоддзя. Да нашых дзён захавалася вежа псеўдагатычнага стылю і адна- павярховыя пабудовы.

Фота Аляксандра ТАЛОЧКІ, БелТА.

НА МЯЖЫ СТАГОДДЗЯЎ

ўчынкi, жыццё нейкім чынам уплывалі на мяне. На мяне ўплывалі куды больш праязныя людзі — блізкія да мяне начальнікі і, канешне, вораг. Ад іх залежалі мой лёс і мае жыццё кожную секунду, кожны дзень. А што там Сталін... Я скажу, што — я пра гэта пісаў — ягонае значэнне раздзьмулі пасля вайны, у рамках эйфарыі перамогі. А ў часе вайны — ну былі, канешне, загады Сталіна, узнагароды, усё такое, а як ён камандаваў там — пра гэта мы на фронце мала што ведалі і мала што адчувалі. Нават у мяне дагэтуль ёсць такое адчуванне, што ў вайсковых справах ён быў абсалютны прафан, хоць і стараўся вучыцца і чаму-нічому навучыўся ад генералаў, што стаялі бліжэй да яго.

— Васіль Уладзіміравіч, вам ужо на год больш, чым пратрываў СССР. Ці вы спадзяваліся калі-небудзь, каб так магло стацца — што не вы будзеце часткай савецкай гісторыі, а сама савецкая дзяржава будзе толькі часткай вашай асабістай біяграфіі?

— Прызнацца шчыра, я ніколі на гэта не спадзяваўся. Я лічыў, што гэтая імперыя пабудавана на многія дзесяцігоддзі, хаця, канешне, я не жадаў ёй удачы, шчасця і даўгалецця, але, мяркуючы па тым, што мы перажывалі, чаму былі сведкамі, нельга было ніяк прадбачыць яе такога хуткага развалу. Відаць, нейкія працэсы, незаўважныя, можа быць, для простага чалавечага вока, чалавечага розуму, адбываліся ўнутры, працэсы, якія раптам выбухнулі, як брызантаўны граната. Значыць, гэтае ўнутранае, спантаннае напружанне было вельмі вялікае, але знешне яно не выяўлялася.

— Вы кажаце, што не жадалі добра гэтай сістэме. А калі асабіста вам стала яснай прырода гэтай з'явы, яе нялюдскасці?

— Як ні дзіўна, гэта для мяне стала ясна вельмі і вельмі рана, яшчэ ў школьным, дзіцячым узросце. Я жыў ва Усходняй Беларусі, каля Ушач. Я, канешне, быў далёкі ад палітыкі і нічога не ведаў пра беларускую інтэлігенцыю — гэта адбывалася ў вялікіх гарадах. Тым не менш да мяне, да маіх эмоцыяў, да майго розуму даходзіла перш за ўсё тое, што адбывалася ў маёй вёсцы, а таксама ў мястэчку, у маёй школе, калі арыштоўвалі маіх настаўнікаў і знішчалі. Дырэктара, памятаю, пасадзілі, які мне некалі яшчэ гамашы купіў, бо я быў босы... Ну і таксама калектывізацыя. Але яшчэ больш за ўсё — гэта галечка і голад, таму што як толькі адбылася калектывізацыя, пачаўся голад...

— А вы самі галадалі?

— Натуральна, кожны год.

— А што ў вас было дома?

— Што дома было? Была карова, яна ратавала. Але, зноў жа, трэба было здаць — і малако, і мяса, і масла, і яйкі, і яшчэ пазыкі розныя. Таму, скажам, было цяжка вучыцца, бо, напрыклад, недзе ў канцы 30-х гадоў перасталі даваць падручнікі, трэба было купляць, а на падручнікі грошай не было — бо апроч падаткаў, страхойкі, яшчэ былі пазыкі.

— А што для вас было самым смачным пачастункам у дзяцінстве?

— Ну, тыя прысмакі, якія звычайна бываюць у сялянскай хаце — малако, тварог, смятана...

— А з крэмы было што-небудзь у хаце?

— Нічога абсалютна. Што магло быць з крэмы?! Гэта цяпер сяляне ідуць у краму па хлеб там ці што яшчэ. А ў той час у крамах нічога не было, сялянства было на самазабеспячэнні. А яшчэ гэтае сялянства забяспечвала горад.

— А калі вы ўпершыню пакашталі цукеркі ці шакалад?

— Шакалад я пакаштаваў упершыню на вайне. Гэта быў трафейны шакалад, нямецкі. А цукеркі былі ў сельмагу — "падушачкі", 40 капеек за сто грамаў. Але ж 40 капеек...

— Пытанне пра літаратуру. Што такое ўвогуле, на вашу думку, літаратура, у чым для вас яе сэнс?

— Некалі — яшчэ гадоў, можа, дзесяць таму — я сказаў бы вельмі проста: у літаратуры вялікая і вельмі важная місія. Але цяпер, як вядома, нашыя "грамацеі" — не толькі нашыя, але і заходнія — дайшлі да той думкі, што як у жыцці няма ніякага сэнсу, таксама няма сэнсу і ў літаратуры. Літаратура — гэта проста, кажучы па-руску, "досушее времяпровождение", забава на ўікэнд і не больш за тое. Я ўсё ж думаю, што гэта не так. Можа быць, літаратура цяпер і сапраўды страчвае свой сэнс і сваё значэнне, але некалі яна значыла вельмі шмат — недзе з часоў Асветніцтва, з XVIII стагоддзя, а можа і яшчэ раней, з часоў, калі менавіта літаратура была сродкам пашырэння хрысціянства. Я думаю, што літаратура ў той час значыла вельмі шмат, найперш у

паступат вельмі адносны. Калі пісьменнік сапраўды доўга працуе, шмат піша, то ён не можа пісаць адну кнігу. Ён проста фізічна не можа, і ў эстэтычным плане таксама, і ў ідэйным. Бо, як вядома, чалавек усё-такі мяняецца, і ягоныя перакананні зменлівыя, і час дзейнічае па-рознаму. Таму было б нават жахліва, калі б ён быў такі ўпарты і трымаўся за нешта адно, як спялыя за плот...

— Ну, вы якраз і сам падаеце прыклад таго, што за адно не трымаецеся. Сёння гавораць пра новага Быкава, згадаем тут хоць бы прыпавесці — "Сыцяна", "Музыка", "Тры словы нямых" ды іншыя, што гучалі на радыё "Свабода". Чым вас вабіць даволі нямодны, напаязубыты жанр прыпавесці? Ці не кампраміс гэта паміж мастацтвам і публіцыстыкай?

— Наогул так, можа быць, гэты жанр і немодны, але, мне здаецца, ён вельмі ёмісты. Я не ве-

фразы — ці вы больш задумваецеся над іншымі катэгорыямі?

— Рытм фразы — важная справа не толькі для паэзіі, але і для прозы. Ёсць пэўны рытм, які вымагае свайго стаўлення да слова...

— Ён дыктуе сэнс?

— Сэнс?

— Так, нават развіццё сюжэта — з тых фразоў, што вы пішаце, з тых сітуацый вынікае для вас нешта нечаканае? Яны дыктуюць?

— Я не сказаў бы. Рытм дыктуе вобразную сістэму ў межах абзаца. Вось абзац мае нейкую сваю заканамернасць, прадвызначанасць, і калі, скажам, абзац пачаўся з нейкай думкі, дык на нейкай процілегласці ён павінен і закончыцца. Звычайна гэта ідзе паводле схем "так — так, але — але". Хаця тут могуць быць розныя варыянты.

— У вас шмат якія творы пачынаюцца, я б сказаў, з музычнай фразы, што задае танальнасць твору. Першая фраза ва-

паслухмяная, як родная. Гэта зразумела і натуральна. Таму, калі я пачынаў у літаратуры, мне нават не давялося перавучацца. Нейкім чынам гэтая родная мая беларуская мова легла вельмі лёгка на маю душу, хаця я шмат гадоў ёю не карыстаўся, і ўсё пайшло натуральным чынам.

— Вы самі перакладаеце свае тэксты. Скажыце, чаму? Вы не можаце знайсці добрага перакладчыка?

— Так, менавіта так. Як ні дзіўна, расейскія людзі — не толькі літаратары — кажучы, што яны вядатна разумеюць беларускую мову, і гэта ўвогуле правільна, зразумець яе лёгка. Але вось перакладчыкаў — не толькі ў мяне — не ведаю, у каго яны яшчэ ёсць з беларускіх літаратараў, я маю на ўвазе расейскіх перакладчыкаў... Некалі я карыстаўся паслугамі — звычайна гэта былі беларусы, якія жылі ў Маскве і ведалі абедзве мовы, напрыклад, Міхаіл Васільевіч Гарбачоў, мой

Васіль БЫКАЎ: «ЖЫЦЦЁ — ГЭТА ВЯЛІКАЕ ШЧАСЦЕ, ВЫШЭЙ ЗА ЯГО НІЧОГА БЫЦЬ НЕ МОЖА НА З'ЕМЛІ»

сэнсе выхавання хрысціянскай маральнасці. Пасля яе значэнне змянілася, канешне, не ўся яна існавала пад нейкім дадатным знакам. Выкарыстоўвалі яе і злыя антычалавечыя сілы.

— А калі вы самі ўпершыню адкрылі Біблію, і якое месца ў вашым жыцці займала і займае гэтая кніга?

— Я не скажу, што яна займае ў маім жыцці вялікае месца, таму, відаць, што я ўсё ж яе адкрыў позна. Мы адкрылі яе недзе на пачатку 60-х гадоў, будучы ў Рыме. Мы пайшлі там з сябрамі ў бок плошчы Святога Пятра і зайшлі ў адну крамку з рэлігійнымі таварамі. Мы спыталіся, ці можна ў іх купіць Біблію. Натуральна, Бібліі ў іх былі, але па-лацінску, на нейкіх іншых мовах, а нам трэба было хоць бы па-расейску... І вось адзін служка пайшоў, недзе пашукаў і нарэшце прынёс Біблію на ўкраінскай мове. Вось гэтая Біблія на ўкраінскай мове была першая, якую я прачытаў.

— Раней у вас нават не было магчымасці здабыць гэтую кнігу?

— Так, не было. Праўда, пасля мне падарвалі — ужо ў Мінску — Біблію на расейскай мове, як я зразумеў, яна была з таго "біблейскага запаса", які наша мытня рэгулярна выгружала ў турыстаў, што ехалі з Захаду. Вось так кнігі часам траплялі замест вогнішча ці макулатуры "ў людзі".

— А што вы разгортваеце часцей — Новы ці Стары Запавет?

— Я думаю, што ўсё-такі Новы Запавет: там шмат важнага, і трэба гэта ведаць. Іншая справа, раз мы ўжо закранулі гэтую тэму, калі нарэшце стала магчымым далучыцца да такога багацця. Працэс гэты запазніўся. Як заўсёды, мы спазняемся. Быў нейкі перапынак, калі рэлігійная традыцыя разарвалася, і цяпер робяцца намаганні аднавіць, рэстаўрыраваць рэлігію ў жыцці нашага грамадства, але я думаю, што гэта вельмі складана і незваротна. Відаць, рэлігія — такая справа, якая не церпіць нейкага разрыву. А ў нашай гісторыі разрыв быў даволі вялікі, і наступнае пакаленне ўжо не мае традыцый рэлігійнага выхавання, як бы іх ні прымушвалі або ні заахвочвалі да царквы ці да касцёла — наўрад ці яны туды пойдуць, я маю на ўвазе моладзь.

— Васіль Уладзіміравіч, часам пра літаратараў гавораць — і шмат хто з гэтым пагаджаецца, — што пісьменнік усё жыццё піша фактычна адну кнігу. Наколькі вы пагаджаецеся з гэтым поглядам на ўласным досведзе?

— Я ўсё ж думаю, што гэты

даю, якім чынам — я нават не стараўся ўсвядоміць ягоную тэхналогію — проста некаторыя рэчы, якія мне здаюцца цікавымі або, можа быць, не апрацаванымі ў літаратуры, найлепшым чынам выкладаюцца менавіта ў гэтым жанры. Бо жанр гэты лаканічны і вельмі ёмісты. Ну, можа, гэтыя лаканічнасць і ёмістасць характэрныя і пэўнаму ўзросту. Малады чалавек больш схільны да эпікі, а ў маім узросце хочацца нечага канкрэтнага, ёмістага і паглыбленага. Я не хачу тут праводзіць якіх-небудзь паралеляў, але ўспомнім хоць бы Талстога, які напрыканцы жыцця быў не супраць казкі, прыпавесці — лаканічных і ёмістых жанраў і лаканічнага стылю.

— А што для вас з напісаных найбольш дарагое сёння? Ці гэта кожнага разу нешта рознае?

— Такое пытанне задаюць звычайна доволі часта. Я скажу, што я проста пра гэта не думаю. Нейкую няўдалую рэч я мог бы назваць, але з эгаістычных меркаванняў не буду гэта рабіць. А што самае дарагое — я не ведаю. Звычайна, калі пішаш — дык тое, што пішаш, і ёсць самае дарагое. Але калі напішаш, вельмі хутка прыходзіць ацвержэнне, і бачыш хібы новага творца.

— Вы кажаце: "Прыходзіць ацвержэнне". Ці азначае гэта, што ў працэсе пісання чалавек знаходзіцца ў іншым стане, крыху апантаным?

— Я не скажу, што пішу ў апантаным стане, але ўсё-такі і галава перш за ўсё занятая праблематыкай, вобразнай сістэмай — тым, над чым працую.

— А зараз пытанне пра тэхналогію, пра сакрэты пісання. Для вас, калі вы пішаце, важны гук, павязь паміж словамі, рытм

першы перакладчык. І тым не менш гэтыя пераклады былі, мякка кажучы, недастатковыя, і я быў вымушаны ўзяцца за справу сам, бо проста тыя перакладчыкі, да каго я яшчэ звяртаўся, яны ўсе — не скажу, што рабілі дрэнныя пераклады, — але іх пераклады мяне не задавальнялі. Хоць я можа і сам раблю іх недастатковымі на расейскую мову, гэта напэўна так, я гэта адчуваю. Але я перакананы, што ў мяне атрымліваецца лепш.

— Ведаеце, тое, што вы гаворыце, пацвярджаецца практыкай. Пераклады ў 30-я гады былі вельмі папулярным спосабам выжывання для вядомых расейскіх паэтаў. І вось з беларускай яны ўзяліся перакладаць літаральна па адным вершы — ёсць адзін верш у перакладзе Ахматавай, адзін верш у перакладзе Цвятаевай, адзін у перакладзе Пастэрнака, адзін — Таркоўскага. І ўсё. Паспрабавалі і далей не пайшлі, нешта ім беларуская мова не давалася.

— Яна і не можа давацца. Гэта яшчэ Бунін некалі пісаў, што перакладаць з блізкіх моваў вельмі цяжка, амаль немагчыма. Гэта лёгкасць ілюзорная. Здаецца, што ўсё зразумела, а на самай справе тут ёсць нейкі эзатэрычны сэнс, нейкія таемныя праблемы, якія пры такой знешняй блізкасці робяць дзве мовы несумяшчальнымі.

— Вы амаль дзесяць гадоў устрымліваліся ад публічнага абмеркавання праблемы беларускага правапісу, дыскусіяў на тэму "тарашкевіцы" і "наркомаўкі". Ваш зборнік "Сыцяна" выйшаў на тарашкевіцы, і свае новыя тэксты, наколькі я ведаю, вы таксама адразу пішаце на тарашкевіцы. Гэта ваш адказ?

— Я пішу на тарашкевіцы таму, што яны друкуюцца і чытаюцца на "Свабодзе" ў гэтым правалісе. Хаця я скажу, што натуральна ўнутрана, як аўтар, я ўсёй душою за гэта, тарашкевіца — правапіс куды больш беларускі, ён адпавядае беларускаму моўнаму менталітэту больш, чым наркомаўка, гэта безумоўна так. І ўсё ж я лічу, што з пераходам на тарашкевіцу ў нас паспяшаліся. Цяпер не той час, бо ёсць вельмі вялікая небяспека таго, што мы, беларусы, можам наогул застацца без нармальнай агульнапрынятай граматыкі.

— Вам належыць фраза-прысуд: "Беларусы спазніліся на свой цягнік". Гэта вы сказалі ўжо

АСОБЫ ЗАМЕЖКА

Валянціна ПІСКУНОВА

Валянціна Піскунова (28.03.1948, вёска Рудня-Целяшоўская Гомельскага раёна) — прэзідэнт Асацыяцыі беларусаў-прадпрымальнікаў Латвіі "Беларускі шлях", дырэктар фірмы "Ільгюцы-емс", беларускі грамадскі дзеяч.

даволі даўно. Як вы глядзіце на сітуацыю сёння?

— Ну, я гляджу, што так яно і ёсць. Жыццё, на жаль, пацвярджае, што спазненне гэтае — не толькі факт, які адбыўся, гэтае спазненне ўсё ўзмацняецца гісторыяй.

— Вяртаючыся да літаратуры: калі гаварыць пра ваш спіс для чытання, хто з пісьменнікаў мае для вас большае значэнне? Чым вызначаецца вашае кола чытання сёння?

— Сёння нават цяжка сказаць. Сёння я чытаю выпадкова, галоўным чынам, часопісную літаратуру — беларускія і расейскія часопісы, тут ёсць такая магчымасць, у Фінляндыі, — у Беларусі не было. Як вядома, там цяпер поўны ералаш — асабліва ў расейскай літаратуры — дзе ёсць усё: і добрыя творы, і постмадэрнізм, які я не магу прыняць, хача ў пэўных адносінах, што да майстэрства — нічога не скажаш, сучасныя пісьменнікі пішуць проста выдатна. Тут, у Фінляндыі, я хачу трохі пазнаёміцца і з фінскай літаратурай, якая ў нас абсалютна невядомая. Натуральна, што гэта можа зрабіць толькі ў перакладах — з таго нямногага, што перакладзена на расейскую мову, а таксама і на беларускую. Напрыклад, наш перакладчык Якуб Лапатка пераклаў два раманы Пэнці Ханпяэ, яны выйшлі ў свой час у "Мастацкай літаратуры". Таксама я нядаўна прачытаў вялікі раман пра мінулыя вайны Вяйнэ Ліна "Невядомы салдат". Яшчэ што-нішто Юхана Рунэбэрга, аўтара іхнага нацыянальнага гімна. Збіраюся прачытаць лаўрэата Нобелеўскай прэміі 1939 года прэзідэнта Ганса Сіланпяэ пра грамадзянскую вайну.

— Васіль Уладзіміравіч, вы ўжо год пражылі за мяжой. Як ацэньваеце творчыя вынікі гэтага года?

— Трэба лепш і больш. Я вельмі напружана папрацаваў лета, восень і зіму, а вясной мой імпульс трохі знізіўся — па некаторых прычынах, якія маюць дачыненне не да літаратуры, а хутчэй да палітыкі.

— Дык, нягледзячы на тое, што "ўзяты" вы былі "ад роднай хаты", гэта не паўплывала на вашу працаздольнасць?

— Не, наадварот! Пісьменніку што патрэбна? Чысты аркуш паперы і ціхі куток. Якраз папера тут ёсць, нават камп'ютэр з'явіўся, і ціхі куток забяспечаны, хача мая кватэра над піўным барам — літаральна пада мной, пад маёй лоджыйкай піўнага бару. Але — што значыць фінская нацыянальнасць — ціха. У гэтым бары на тратуары стаяць столікі, там заўсёды сядзяць людзі з півам і п'юць, але я ніякага гоману не адчуваю. Пра нешта яны паціху размаўляюць, а то звычайна сядзяць моўчкі і цягнуць сваё піва.

— І як фінскае піва?

— Піва фінскае, канешне, саступае чэшскаму і нямецкаму, еўрапейскаму наогул. Горшае піва. Але лепшае, чым беларускае. А самае галоўнае, што там не ведаюць гэтых самых піўных катастрофаў, якія здараюцца ў постсавецкіх краінах.

— У гэтай сувязі, ці змяніліся або ўдакладніліся вашыя погляды на з'яву эміграцыі і эміграцыі для пісьменніка? Наколькі гэты стан катастрофічны, ці, можа быць, гэта не ўплывае на творчасць?

— Я б сказаў, што гэты стан не катастрофічны, хоць у кожнага свой канкрэтны выпадак. Але ўсё-такі я скажу, што, паводле закона Божага і чалавечага, трэба жыць дома. Шкада, што не заўсёды і не ўсім выпадае такое шчасце. Але ў залежнасці ад таго, які дом. Бывае так, што эміграцыя — гэта шчасце, гэта паратунак. Хоць, канешне, у ідэале паратункам і шчасцем павінен быць дом, Радзіма, Бацькаўшчына.

Інтэрв'ю браў
Аляксандр ЛУКАШУК.
(Беларуская служба радыё
"Свабода").

Фота І. ПАУЛАВА, Ю. БОНДАРАВА.

У 1963 годзе скончыла Беларускі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту (факультэт "Прамысловае і грамадзянскае будаўніцтва"). Атрымала спецыяльнасць інжынера-будаўніка. Накіравана на работу ў Латвію. Займала розныя пасады — ад майстра да намесніка кіраўніка буйнейшага ў рэспубліцы Рыжскага трэста буйнапанельнага домабудавання. Пасля яго рэарганізацыі пераведзена на пасаду намесніка начальніка Упраўлення капітальнага будаўніцтва дзяржаўнага будаўніцтва Латвіі.

В. Піскунова паралельна сумяшчала службовыя абавязкі з шырокай грамадскай дзейнасцю. На працягу дзесяці гадоў

была дэпутатам Ленінградскага райсавета Рыгі. Многім дапамагла яна атрымаць кватэры, працаўладкавацца, вырашала пенсійныя справы, клапацілася аб уладкаванні дзяцей у дашкольныя ўстановы. Праз некаторы час ёй быў аказаны довер узначальнікам камісію народных дэпутатаў па архітэктуры і будаўніцтва. У тым, што раён Задзвін — адзін з найпрыгажэйшых у латвійскай сталіцы, немалая заслуга старшыні названай камісіі.

Цяпер В. Піскунова працуе дырэктарам фірмы "Ільгюцы-емс", а ў чэрвені 1996 года абрана прэзідэнтам асацыяцыі беларусаў-прадпрымальнікаў Латвіі "Беларускі шлях". Яна зна-

ходзілася ля вытокаў стварэння беларускіх таварыстваў "Світанак", "Прамень". Ініцыятар і арганізатар стварэння газеты беларусаў Латвіі "Прамень".

В. Піскунова — намеснік старшыні Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны "Прамень", член Вялікай Рады Згуртавання беларусаў свету "Бацькаўшчына". Аказвае значную дапамогу развіццю беларускай культуры ў Латвіі, фінансуе газету "Прамень". Ініцыятар стварэння культурнага камерцыйна-інфармацыйнага цэнтра. Шануе беларускую мову, беларускія традыцыі, карыстаецца вялікай павагай сярод сваіх суайчыннікаў.

НАТАТКІ З НАГОДЫ

І ЗНОЎ ЖАЛОБНЫЯ ВЕСТКІ
З АЎСТРАЛІІ

Зусім нядаўна ў нашай газеце друкаваліся словы развітання з Надзеяй Грушай, спаўнай беларускай з Мельбурна, як зноў з гэтага далёкага аўстралійскага горада начной парой развярэдзіла душу вестка пра яшчэ адну блячучую страту — памёр Уладзімір Сідлярэвіч, ці не апошні магіканін — прадстаўнік старой беларускай гвардыі на аўстралійскай зямлі, да апошняй крывінікі і ўздыху адданы нацыянальнай ідэі.

Нарадзіўся Уладзімір Сідлярэвіч пад Баранавічамі, а яго характар у маладым узросце гартваўся ў агмені нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі, якім беларусы так годна заявілі аб сваім спрадвечным праве быць гаспадарамі, а не пад'ярэмнымі парабкамі на сваёй зямлі. У 1939 годзе, як вядома,

У гэтай беларускай праваслаўнай царкве (настаяцель айцец Кулакоўскі) адпявалі У. Сідлярэвіча.

Заходняя Беларусь злучылася з Усходняй, і такім чынам мара народа жыць не распалінітым, а разам здзейснілася. Але дыхнула, як з разяўленай пашчы дракона, гарачым подыхам масавых рэпрэсій, сталінскіх ГУЛАГаў, страхам перад калгасамі, у якія трэба было аддаваць нажытае і заставацца без трывалага для сельскай гвардыі на аўстралійскай зямлі, да апошняй крывінікі і ўздыху адданы нацыянальнай ідэі.

Стаўленне да тых, хто апынуўся на акупіраванай тэрыторыі, імкнуўся ў тых нечалавечых умовах заставацца чалавекам і ратаваць ад згубы іншых, сёння ў нас іншае, чым у пасляваенны час, калі родная Бацькаўшчына становілася зноймачай нават у дачыненні да сваіх верных дачок і сыноў. І яны змушаны былі, ратуючыся ад небыцця ці ГУЛАГаў, падавацца ў белы свет. Сярод іншых быў і Уладзімір Сідлярэвіч. Блуканні па Еўропе, потым шматдзённая вандроўка караблём у далёкую і невядомую Аўстралію, дзе напачатку не толькі не было, як казалі колісь у іхняй вёсцы, "на два бокі здорам аладак мазаных", але ні капа, ні двара. Але былі змалку прызычальныя да працы мазольныя рукі, была галава на плячах, была (душа ў душы!) сяброўка жыцця і адчуванне братняга локця з усім беларускім пабрацімствам. Гэта ратавала ад самоты і настальгіі.

Вестку аб развале "імперыі зла" беларусы Аўстраліі, мо як нідзе, успрынялі ўсхвалявана і

радасна, бо вынікам такога развалу іх запаветная мара бачыць Беларусь свабоднай і незалежнай краінай становілася рэальнасцю.

А ў сэрцы зноў абуджалася, вярэдзіла памяць успамінамі аб родным і бліжнім туга. Яе спатолі тыя, хто трапіў на Першы з'езд беларусаў свету, дзе ўпершыню за шматвяковаю гісторыю сабраліся суродзічы з розных краін і кантынентаў. Колькі пасля вяртання было размоў пра ўбачанае і пачутае і колькі добрай зайздрасці ў тых, хто не здолеў трапіць на той прадстаўнічы форум. І, пераадолюючы асцярогу і набытую гадамі нямогласць, выбіраліся, але ўжо не гуртам, а паасобку нашы суродзічы ў няблізкі свет. Чатыры гады назад наведваў радзіму і Уладзімір Сідлярэвіч. Усяго было — і шчымымі, са слязай бласлаўленай спаткання з краем маленства і малодсці, з да непазнавальнасці змененымі часам аднагодкамі. Самыя розныя пачуцці завалодалі ім: і радасць, і трывога, і распач за Бацькаўшчыну, якая імкнецца, ды ніяк не можа акрыяць ад шматвяковага здранцвення і прыніжэнасці.

Так сталася, што ў сужэнства Сідлярэвіча сваіх дзяцей не было. Таму мо з такой шчырасцю і гасцінасцю ў сваім утульным дамку прывічалі ўсіх, хто па прыездзе ў Мельбурн трапляў да іх. І мне там таксама было добра, амаль як у роднай хаце. А параіў спыніцца ў Сідлярэвічаў на той час самы блізікі ў Аўстраліі чалавек Мікола Сазановіч, зямляк (маё Пабрэззе з яго Сланевам праз горку), па гасціннаму запрашэнню якога я і трапіў на той далёкі кантынент. Мікола жыве ў Якарандзе, непадалёку ад Сіднея і вельмі далёка ад Мельбурна, бо адлегласці ў Аўстраліі — рэч самавітая. Жыве, можна сказаць, асобна ад іншых беларусаў, бо ў тым надзвычай сімпатычным, чыстым і зялёным гарадку на беразе акіяна яны ча-

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

З'ЕЗД БЕЛАРУСАЎ
КАНАДЫ

У апошні дзень кастрычніка ў Таронта прайшоў 37-мы з'езд Згуртавання беларусаў Канады. У справядачы за мінулыя два гады было адзначана, што Згуртаванне апынулася ў нялёгкім стане: 16 траўня бягучага года памёр шматгадовы старшыня арганізацыі Мікола Ганько, першы намеснік старшыні Раман Кардонскі выехаў на працу ў Злучаныя Штаты, а другі намеснік Раман Лацяноў вярнуўся ў Беларусь. Дзякуючы Надзеі Дробінай, якая часова выконвала абавязкі старшыні згуртавання, арганізацыя не спыніла сваёй дзейнасці. Быў адноўлены інфармацыйны бюлетэнь ІНФА ЗБК, праводзіліся культурныя мерапрыемствы, накіраваныя на тое, каб пазнаёміць новых эмігрантаў з беларускай грамадскай дзейнасцю і прыцягнуць новых сяброў.

Такім чынам, калі на пасаду старшыні згуртавання прапанавалі трох кандыдатаў, то двое аддалі свае галасы на карысць Надзеі Дробінай, і яна была абрана большасцю галасоў. З'езд разгледзеў і іншыя важныя арганізацыйныя пытанні. Былі зачытаны прывітанні ад Васіля Быкава, ад "Беларускай Перспектывы" з Мінска, ад аддзела БАЗА ў Новай Англіі.

"Весткі й Паведамленні".

мусці не атабарыліся. Але душэўная павязь у Міколы з землякамі была моцная — раней, калі праводзіліся агульнааўстралійскія беларускія з'езды, Мікола заўжды быў іх актыўным удзельнікам разам са сваёй Марысай —

Аўтар з Міколам Сазановічам на беразе акіяна.

па нацыянальнасці немкай, але і беларускай адначасова. Бо пражылі яны з Міколам душа ў душу, так згодна і з'ядна, што ўяўлялі штосьці гарманічна цэлае, як арэхі-спарышы. Разам і на Беларусі пабылі некалькі разоў, і свет аб'ехалі ўздоўж і папярком, як вялікія ахвотнікі падарожжаў і спазнання новага, дзівосаў жыцця. Апошні раз на радзіме былі падчас Першага з'езда беларусаў свету, тады ж удзельнічалі і ў наладжанай мною вандроўцы па родным краі. Былі мы і на забавах, бо абое яны, у якіх за плячыма па сем дзесяткаў гадоў, мелі наўздзіў маладыя душы і спрытнае, паслухмянае ў рухах цела, асабліва з улікам таго, што Мікола некалькі гадоў назад перанёс няпростую аперацыю на сэрцы. Але медыкі зрабілі чуд. Ён уключыўся ў звыклы жыццёвы рытм — праца за мальбертам,

(Заканчэнне на 8-й стар.).

ГІСТОРЫЯ КАХАННЯ

«МЫ ШЧАСЛІВЫЯ, ШТО ЗНАЙШЛІ АДЗІН АДНАГО»

А пачалося ўсё вельмі проста — з мімалётнага знаёмства. У 1952 годзе Зоя Васільеўна заканчвала тэатральны інстытут у Мінску. Яе сяброўка з Гродна расказала, што ў мясцовым тэатры ёсць вельмі цікавыя маладыя артысты — школа МХАТа! — Юрый Сідараў. І аднойчы, у час выпадковай кароткай сустрэчы за кулісамі, пазнаёміла Зою з ім. Юрый тады не спадабаўся дзяўчыне, а ён яе запамінуў. Вось як Юрый Уладзіміравіч апісвае сваю першую сустрэчу з жанчынай, якая стала яго лёсам: "Яна мяне адразу ўразіла. Я адчуў у ёй нейкую здзіўляючую жаноцкасць. У жыцці яна не іграла, была вельмі натуральная — такая славянская руская прыгажуня".

Зоя Васільеўна зацікавілася і спытала, чаму Юрыю патрэбны менавіта гэты нож. А ён адказаў жартам: "Гэты нож вельмі дарагі мне. Ём мой дзядуля з-за рэўнасці зарзаў маю бабулю". Зоя Васільеўна нічога не сказала, але падумала: "Ну і ся-

першынец-сына і яго раптоўная смерць. Чатыры гады пражылі ў надзеі і чаканні. Потым цуд адбыўся — з'явілася дачушка. Сёння Алена працуе ў Беларускай нацыянальным тэатры, чым бацькі вельмі ганарацца. Юрый Уладзіміравіч з пяшчотай успамінае, як ёй прыдумвалі імя:

ГЕРОІ "ГІСТОРЫІ КАХАННЯ" — НАРОДНЫЯ АРТЫСТЫ БЕЛАРУСІ ЗОЯ АСМАЛОЎСКАЯ І ЮРЫЙ СІДАРАЎ. КАЖУЦЬ, ШЧАСЛІВАЕ КАХАННЕ СТВАРАЕ ШЧАСЛІВЫЯ СЕМ'І, А НЕШЧАСЛІВАЕ — ВЯЛІКІЯ ТВОРЫ. НА СЦЭНЕ ЯНЫ ПЕРАЖЫЛІ ШМАТ АДЦЕННЯЎ ГЭТАГА ПАЧУЦЦА, АЛЕ РАЗАМ З ТЫМ ЗДОЛЕЛІ ЎВАСОБІЦЬ СВАЮ РЕАЛЬНУЮ РАДАСНУЮ І ТРАГІЧНУЮ ГІСТОРЫЮ.

Пасля заканчэння інстытута Зоя Асмалоўская трапіла ў Магілёў, дзе ў час гастролі зноў сустрэла Юрыя Сідарава. Яна пачала хадзіць на спектаклі і ўбачыла Юрыя ў розных ролях. Вось тады праз акцёрскае майстэрства дзяўчына і разгледзела яго асабістую адметнасць: "У той час адбыўся пералом у маім жыцці. Я ў яго проста закахалася, вась і ўсё, шчыра кажучы".

Зоя і Юрый шмат часу праводзілі побач. Разам з іншымі артыстамі яны каталіся на лодках па Дняпры, купаліся, загаралі.

— Ужо тады мае пачуцці да Зоі выспелі, і некая ў час прагукі я паспрабаваў прыбняць яе, але Зоя спыніла: "Не трэба, Юра!" Пасля гэтага пачаў адносіцца да яе больш сур'ёзна.

— Я вельмі цяжка з людзьмі нават на "ты" пераходзіла, — удакладняе Зоя Васільеўна.

З кожным днём іх пачуццё адзін да аднаго набывала моц, разам ім было хараша і весела. А аднойчы здарылася такая смешная гісторыя. Юрый Уладзіміравіч згубіў свой нож і пачаў ўсіх пра яго распытваць.

мейка! Ну і характар!" А на самай справе было інакш. У той дзень сябры паехалі катацца на дзвюх лодках, і Зоя Васільеўна апынулася ў лодцы з іншым артыстам, вельмі цікавым і прыгожым мужчынам каўказскага паходжання. І Юрый, які ўжо сур'ёзна заляцаўся да Зоі, проста прыраўнаваў яе да гэтага акцёра. Яму, па яго словах, захацелася выглядаць палкім і грозным мужчынам, з якім нельга жартаваць, бо ў ім можа разыграцца кроў яго продкаў, і ён здольны будзе пакараць няверную жанчыну... А нож, што адыграў ролю зброі помсты, аказаўся пластмасавым, такія звычайна бралі на пікнікі.

Першым узрушэннем для маладой сям'і стала з'яўленне

яны ўспрымаюць адзін аднаго: "Юра такі чалавек, ён ніколі не прызнаваўся мне ў каханні, не гаварыў: "Ой, як я цябе люблю! Ты мая каханая!" Але ён гаварыў мне вельмі дарагія словы. Цяпер, праз столькі год, мы зразумелі, наколькі дарагі адзін аднаму. Даражэй няма. Вось так атрымалася — на ўсё жыццё".

"Я вельмі шчаслівы, што знайшоў цябе, Зоя. Дай Бог, каб кожнаму пашанцавала так, як пашанцавала нам".

Здавалася б, вялікія таленты сказалі пра каханне ўсё, але словы кахання ад любімага — гэта самыя важныя словы, якія больш за ўсё хочацца пачуць.

Да друку падрыхтавала
Лавіня АРЭШКА.

ПА СТАРОНКАХ ЧЫРВОНОЙ КНІГІ

ФАРЭЛЬ РУЧАЁВАЯ

Гэта прыгожая рыба (стронга, альбо фарэль) з бліскуча-белаі лускай, усыпанай шматлікімі чорнымі і чырвонымі плямкамі. Афарбоўка вар'іруецца ў залежнасці ад колеру вады і грунту, ад корму, асабліва — ад часу года. Да нерасту самцы робяцца больш прыгожымі, а самкі блякнуць.

Стронга распаўсюджана па ўсёй тэрыторыі Беларусі. Яна аддае перавагу невялікім рэкам з камяністым і пясчаным дном, пераважна тым, дзе шмат крыніц і вада добра насычана кіслародам, даспадобы ёй бурлівае цячэнне.

Найбольш часта сустракаецца ў басейнах рэк Нёмана і Заходняй Дзвіны. Жыве таксама ў Лані, Гайне і іншых рэках. Аднак у апошні час яна знікае з многіх рэчак, якія забруджваюцца.

Фарэль можа вырасці да метра ў даўжыню і важыць больш як дзесяць кілаграмаў. У Беларусі найбольш сустракаецца даўжынёй 20—30 сантыметраў і вагой каля пяцісот грамаў.

Нерасціцца зімой. З надыходам цяпла моладзь пачынае актыўна харчавацца. Спачатку дробнымі насякомымі і чарвякамі, пазней — малюскамі, апалонікамі, дробнай рыбай. Але любімы харч стронгі — насякомыя, якія падаюць на ваду; яна спрытна ловіць іх у паветры, выскокваючы з вады. Асабліва актыўна харчуецца на досвітку і вечарам.

Фарэль — пражэрлівы драпежнік. Яна можа з'ядаць корму да дзвюх трэціх вагі свайго цела.

Гэта рыба вельмі кляпоціцца пра сваё патомства. Ікру кладзе ў прадаўгаватую ямку, якую з зайдросным майстэрствам выкопвае хвостом і з дапамогай грудных плаўнікоў. Адразу пасля апладнення ікры самцом самка закрывае ямку, засыпаючы яе каменчыкамі. Такім чынам яна ахоўвае яе.

У сувязі з памяншэннем колькасці фарэль занесена ў Чырвоную кнігу і ахоўваецца.

Вячаслаў СТОМА,
біёлаг, член Саюза пісьменнікаў.

СТОП-КАДР: МОДНІЦЫ

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

ЛІЧЫЛКА

— Заяц-месяц,
Дзе ты быў?
— У лесе.
— Што рабіў?
— Лыкі драў.
— Куды клаў?
— Пад каподоу.
— Выйдзі вон з карагоду!

ЗАГАДКА

— Цэлы век нашу іх, а ліку не ведаю.

(Ірэна В.)

СКОРАГАВОРКІ

— Ткач тчэ тканіну на хустку Антаніне.

— Тры дрывасекі, тры дрэваколы, на трох дварах дровы колюць.

— Цецеручыха цецеручанятам цеста месяц.

— Я ніколі нікому нічога ніякага, а калі што якое, дык што там такое?

НАТАТКІ З НАГОДЫ

І ЗНОЎ ЖАЛОБНЫЯ ВЕСТКІ З АЎСТРАЛІІ

(Заканчэнне.
Пачатак на 7-й стар.)

абавязковыя ранішнія праходкі, купанні круглы год у акіяне, балазе там халадоў няма, а зіма — гэта найпрыгажэйшае наша лета з навальніцамі і парнасцю цёплых начэй. І абавязкова: раз у тыдзень на танцы. Тут ім не было раўні, ва ўсіх ім разе ў "Юбілейным", дзе мы бавілі час, іх заўважылі і вылучылі адразу і воплескамі, і зноў ім падараваным ад музыкаў вальсам.

Так сталася, што пасля з'езда Сазановічы на Беларусь не трапілі, хоць спадзяваліся. Хацелі прывезці сюды і любімага ўнука, у якога да беларуска-нямецкай прымяшалася яшчэ і ірландская кроў. Але любіў да Бацькаўшчыны, нашай, беларускай, праз Міколу перадалася і яму. Настолькі, што пачаў вывучаць "дзедаву" мову і намерыўся напісаць кнігу пра "дзедаву" Беларусь і яго самога. Пра гэта мне паведамаў у сваіх лістах Мікола, і я, само сабой, горача падтрымліваў гэты намер. Ды з лета ён, такі ва ўсім акуратны і дакладны, нават і словам не адказаў на тры мае перасылкі. Роспач і трывога ўсё больш вярэдзілі душу.

І вась цяпер на маю просьбу да Алега Шнэка, які жыве ў Мельбурне, звязацца з Міколам і высветліць гэтае дзіўнае непаразуменне

паміж намі, цяжкім каменем зваліўся на мяне той начны факс, дзе рукою сярба было напісана не толькі пра смерць Уладзіміра, але і майго дарагога Міколы, які раптоўна згас, не паджуаўшы на гэты раз невылечнай хваробы стагоддзя — белякроўя, і яшчэ на пачатку лета пайшоў, так і не развітаўшыся са мной, у той, будзем спадзявацца, лепшы свет, хоць і гэты, дзякаваць Богу, нас таксама радаваў, духоўна і фізічна наталіў. І я са слязамі на вачах кажу сваё запознае: "Бывай, мой слаўны і дарагі дружка. Ты быў сапраўдным Чалавекам і для сваёй сям'і, і для ўсіх родных і блізкіх і лагоднай, а душа твая, пераадолеўшы ростань, вяртаецца на нашы наваградскія пагоркі, у той край, дзе ты прамовіў першае беларускае слова і застаўся яму верным да канца дзён сваіх.

Вечнай прасветлай радасці Вашым душам, мае дарагія!"

Яўген ЛЕЦКА.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ ў №49

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 2. Амшанік. 6. Край. 7. Охра. 8. Вывадак. 9. Амга. 11. Стан. 14. Аракс. 16. Абакан. 17. Траста. 19. Асака. 20. Агат. 23. Агра. 25. Рамонак. 27. Рона. 28. Лаванда.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Крым. 2. Айва. 3. Ананас. 4. Кокс. 5. Орша. 9. Андатра. 10. Гагарка. 12. Трыснёг. 13. Насадка. 14. Атава. 15. Сорга. 18. Варона. 21. Грот. 22. Трал. 23. Акра. 24. Рунь.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства "Радзіма").

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказы сакратар
Тацяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдакцыі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі
Юрась ЛЯШКЕВІЧ,
Леанід МАРАКОЎ.
Спецыяльныя карэспандэнты
Нэллі ПРЫВАЛАВА,

Віктар СТАВЕР.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97, 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голас Радзімы», не з'яўдаюцца супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчання № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 625 экз.
Зак. 2426.
Падпісана да друку 13.12.1999 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).